

Enni Happonen ja Aino Keskisarja
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2019

NUORISOSÄÄTIÖN ASUKASNEUVONNAN MERKITYS ITSENÄISTYVÄLLE NUORELLE

TIIVISTELMÄ

Enni Happonen ja Aino Keskisarja
Nuorisosäätiön asukasneuvonnan merkitys itsenäistyvälle nuorelle
Sivut 60 ja liitteet 3
Kevät, 2019
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosionomi (AMK)
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Nuorisosäätiön asukasneuvonnan merkitystä itsenäistyvälle nuorelle; miten oman vuokra-asunnon saaminen on vaikuttanut nuoren elämään ja millä tavoin asukasneuvonta on tukenut nuoren itsenäistymisprosessia ja kykyä itsenäiseen asumiseen.

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, jonka aineiston keräämiseen käytimme menetelmänä narratiivista haastattelua. Osa haastatteluista muistutti myös teemahaastattelua. Haastatteluihin osallistui kuusi 18–28-vuotiasta Nuorisosäätiön asukasneuvonnan asiakasta erilaisista taustoista ja elämäntilanteista. Heille kaikille oli yhteistä kokemus kriisiytyneestä asumisesta ennen asukasneuvonnan alkamista. Haastatteluissa käsitelimme nuorten elämäntilannetta ennen asukasneuvontaa, nuorten kokemuksia asukasneuvonnasta ja nykyistä elämäntilannetta. Haastateltavat saivat myös kertoa vapaasti ajatuksiaan Nuorisosäätiön asukasneuvonnasta. Haastattelumateriaalia analysoidessamme ryhmittelimme vastaukset yllä mainittujen teemojen mukaisesti.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että oman vuokra-asunnon saaminen oli nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta merkittävää. Ennen asunnon saamista nuoret kokivat asunnottomuutta, työttömyyttä, stressiä ja turvattomuuden tunnetta, vaikeuksia suorittaa opintoja ja elää mielekästä elämää. Asumistilanteen vakiinnuttua ja asukasneuvonnan tuen avulla nuoret pystyivät paremmin huolehtimaan itsestään ja elämään mielekästä elämää. Nuoret saivat uskoa tulevaisuuteen ja halusivat hakeutua joko opiskelu- tai työelämään. Asukasneuvojat auttoivat nuoria muun muassa asioimaan virastoissa ja hakemaan erilaisia tukia. He antoivat neuvoja asumiseen liittyvissä käytännön asioissa ja olivat helposti tavoitettavissa. Osa haastateltavista kertoi, että asukasneuvojilla oli merkittävä rooli yleisen turvallisuudentunteen luomisessa ja että heiltä sai henkistä tukea omaan tilanteeseen. Nuoret pitivät tärkeänä Nuorisosäätiön vuokra-asuntojen edullisuutta ja arvostivat asukasneuvojien tekemää työtä.

Asiasanat: asukasneuvonta, itsenäistyminen, nuorisoasuminen, nuorten hyvinvointi

ABSTRACT

Enni Happonen, Aino Keskisarja

Significance of Nuorisosäätiö's Residential Counselling to a Young Person on the Verge of Becoming Independent

60 p., 3 appendices

May 2019

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Services

The purpose of this thesis was to examine the role of Nuorisosäätiö's residential counselling for a young person on the verge of becoming independent: how the act of getting an own rented apartment has influenced the life of the young and how the residential counselling has supported their process of becoming independent and the ability to live independently.

The framework of the thesis is a quantitative research, and the data and materials were gathered with a narrative interview. Part of the interviews were conducted as theme interviews. There were six 18—28 year-olds taking part in the interviews, all customers of Nuorisosäätiö's residential counselling with different backgrounds and conditions. The interviewees had a similar situation as they had lost an apartment before the beginning or the residential counselling. The interviewees could also report freely their thoughts about the residential counselling of Nuorisosäätiö. When analysing the interview material, we grouped the responses based on the themes mentioned above.

The outcome of the research shows that getting their own rented apartment was significant for the overall well-being of the young. Before getting an apartment, they experienced homelessness, unemployment, stress and insecurity, difficulties to study and to live a meaningful life. After their residential situation got stabilized and they received residential counselling, the young were able to take better care of themselves and to lead a meaningful life. They gained hope for the future and wanted to apply either to study or to work. The residential counsellors helped the young to, among other things, directly contact government agencies and to apply for government funds. They gave advice for practical living and were easy to reach. Some of the interviewees reported that the residential counsellors had a significant role at creating sense of security and that they showed mental support. The young thought that the inexpensiveness of the rented apartments was important and they valued the work of the residential counsellors.

Key words: residential counselling, becoming independent, the living of the young, the well being of the youth

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 SUOMALAISTEN NUORTEN HYVINVOINTI	6
2.1 Miten suomalaiset nuoret voivat?	6
2.2. Nuorten syrjäytyminen	9
2.3 Nuorten asunnottomuus Suomessa	13
3 NUOREN ITSENÄISEN ASUMISEN ONNISTUMISTA TUKEVAT JA HEIKENTÄVÄT TEKIJÄT	17
3.1 Nuoren itsenäistyminen.....	17
3.2 Asukasneuvonta	21
3.3 Syitä nuoren kriisiytyneeseen asumiseen	23
4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYS	26
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	28
5.1 Tutkimusympäristö ja kohderyhmä	28
5.2 Tutkimusmenetelmä.....	29
5.3 Aineiston keruu	31
5.4 Aineiston analysointi	33
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	35
6.1 Nuorten elämäntilanne ennen asukasneuvonnan alkamista	35
6.2 Nuorisosäätiön asukasneuvonnan antama tuki ja apu	37
6.3. Nuorten elämäntilanne asukasneuvonnan alkamisen jälkeen.....	39
6.4 Nuorten ajatuksia Nuorisosäätiön asukasneuvonnasta	40
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	42
7.1 Johtopäätökset tutkimustuloksista	42
7.2 Eettisyys ja luotettavuus.....	43
7.3 Ammatillinen kasvu	45
7.4 Jatkotutkimusideoita.....	47
LÄHTEET	49

LIITE 1 Haastattelukutsu	56
LIITE 2 Uusi haastattelukutsu	58
LIITE 3 Lupa haastattelunauhoituksen käyttöön	60

1 JOHDANTO

Asunnottomuus on vakava ongelma etenkin pääkaupunkiseudulla. Vuonna 2014 ARA:n (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus) tekemän tutkimuksen mukaan noin kaksi kolmasosaa Suomen asunnottomista oli pääkaupunkiseutulaisia. (Asunto ensin. Tilastotietoja asunnottomuudesta). Etenkin nuorille tulotasoon nähden kohtuuton vuokrataso vaikeuttaa asunnon saamista ja kykyä vuokramaksuun.

Itsenäistyvälle nuorelle voi olla haasteellista löytää sopivaa vuokra-asuntoa. Omaan kotiin muuttaminen, asunnon ylläpitäminen ja elämänhallinta eivät aina onnistu ilman ulkopuolista tukea. Nuorella tarkoitamme alle 29-vuotiasta henkilöä, joka kuuluu Nuorisolain piiriin (Nuorisolaki 1285/2016). Syynä nuoren puutteellisiin asumistaitoihin voi olla esimerkiksi omakohtaisen kokemuksen puute tavanomaisesta asumisesta. Nuorella voi olla laitostausta, ongelmia rahankäytössä tai hän ei ole tietoinen saatavilla olevista etuuksista. Myös mielenterveys- ja päihdeongelmat aiheuttavat kykenemättömyyttä ylläpitää omaa asuntoa. Sosiaalialan ammattilaisina tulemme kohtaamaan asiakastyössä näitä ilmiöitä riippumatta siitä, mihin tulemme työllistymään.

Yhteistyötahonamme toimiva Nuorisosäätiön nuorisoasumisen tiimi ilmaisi tarpeen saada tietoa siitä, miten he ovat toiminnallaan pystyneet tukemaan nuorten itsenäistymisprosessia. Tutkimuskysymykseksi muotoutui: Miten Nuorisosäätiön asukasneuvonta tukee itsenäistyvää nuorta? Nuorisosäätiölle ei ole ennen tehty tutkimusta kyseisestä aiheesta, joten tarve tälle tutkimukselle on ajankohtainen.

Nuorisosäätiö on kolmannen sektorin palvelu, jonka tarkoituksena on tukea nuorten itsenäistymistä ja kehittää nuorison kasvatustyötä, pääpaino on sosiaalisessa nuorisotyössä. Säätiö tarjoaa kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja nuorille aikuisille ja asukkaille on tarjolla neuvontaa, ohjausta sekä elämänhallinnan tukea. (Nuorisosäätiö 2018.)

Opinnäytetyön tavoitteena on auttaa tutkimustulosten perusteella Nuorisosäätiön työntekijöitä kehittämään asukasneuvonnan laatua, sekä luomaan itselleen vahvistavaa kokemusta työnsä merkittävydestä. Haastattelujen avulla tuomme esille ajankohtaista tietoa Nuorisosäätiön asukasneuvonnan palveluja käyttävien nuorten omakohtaisista kokemuksista.

2 SUOMALAISTEN NUORTEN HYVINVOINTI

2.1 Miten suomalaiset nuoret voivat?

Hyvinvointi käsitteenä voidaan määritellä monella eri tavalla. Yksilön kokemaa hyvinvointia voidaan tarkastella objektiivisesta eli resursseihin perustuvasta näkökulmasta tai subjektiivisesta eli hyvinvoinnin kokemukseen perustuvasta näkökulmasta. Kun nämä tarkastelutavat yhdistetään, syntyy kokonaisvaltaisia elämänlaatuteorioita. Näissä hyvinvointiin sisältyy yksilön kokema hyvinvointi, fyysinen hyvinvointi, psyykkinen hyvinvointi, sosiaaliset suhteet, mielekäs tekeminen, aineelliset elinolosuhteet ja elinympäristön laatu. Lawton (1991) taas määrittelee elämänlaadun fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja ympäristöllisen ulottuvuuden kokonaisuutena, joka sisältää toimeentulon sekä muut elinolot. WHO:n (Maailman terveysjärjestö) määritelmässä ihmisen elämänlaatuun kuuluu fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja elinympäristöllinen hyvinvointi. (Vaarama, Mukkila & Hannikainen-Ingman 2014, 20—21.)

Vuonna 2013 Suomessa teetetyin väestökyselyn tulosten mukaan 18—24-vuotiaiden, eli nuorten aikuisten elämänlaatu poikkesi muiden ikäryhmien tuloksista kaikilla elämänlaadun osa-alueilla. Tämän ikäryhmän subjektiivinen terveys ja toimintakyky oli muita ikäryhmiä parempi, mutta heillä ilmeni muita ikäryhmiä enemmän taloudellisia ja asumiseen liittyviä ongelmia. Aineelliset elinolosuhteet alkoivat kohentua 25 ikävuodesta eteenpäin. (Vaarama, Mukkila & Hannikainen-Ingman 2014, 34—35.)

Vaikka suurin osa suomalaisista nuorista vaikuttaa useiden tutkimusten mukaan voivan kokonaisuudessaan hyvin, nuorten hyvinvoinnissa on vaihtelua esimerkiksi kantasuomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten nuorten, lukiossa ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien ja sukupuolten välillä. Nuorten hyvinvointi vaihtelee myös alueellisesti ja nuorille tarjolla olevissa palveluissa ja niihin pääsyssä on eriarvoisuutta maakuntien välillä. Nuorten hyvinvointi on parantunut

Suomessa 2000-luvun edetessä. Esimerkiksi olosuhteet koulussa ja ilmapiiri työpaikoilla ovat kohentuneet. Myös nuorten ja heidän perheensä väliset suhteet ovat kehittyneet positiiviseen suuntaan. Nuoret kokevat sekä fyysisen ja psyykkisen terveydentilansa paremmaksi kuin aiemmin. Tupakointi ja humalahakuinen juominen on vähentynyt, kun liikunnan harrastaminen taas on lisääntynyt. Poikien ja tyttöjen välillä on eroavaisuuksia niin koetun fyysisen, psyykkisen kuin sosiaalisenkin hyvinvoinnin alueilla. Pojat käyttävät keskimäärin enemmän päihteitä kuin tytöt. Heillä on enemmän sosiaaliseen hyvinvointiin liittyviä ongelmia, kuten esimerkiksi yksinäisyyttä ja kiusaamisen kokemuksia. Myös oppimisvaikeuksia sekä käytös- ja tunne-elämän häiriöitä esiintyy pojilla enemmän. Tyttöillä poikia yleisempiä ovat mielialahäiriöt, kuten esimerkiksi ahdistuneisuus ja huolestuneisuus sekä univaikeudet ja väsymys. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018. Nuoret.)

Nuorisobarometri on Suomessa vuosittain toteutettava tutkimus, jonka avulla saadaan tietoa 15—29-vuotiaiden suomalaisten nuorten kokemuksista elämän eri osa-alueilta. Vuonna 2017 kyselyyn vastasi noin 1 900 suomalaista nuorta ja tutkittavia hyvinvoinnin osa-alueita olivat psyykinen, kognitiivinen, sosiaalinen sekä fyysinen hyvinvointi. Kaikkien vastaajien yleistä tyytyväisyyttä elämään mittaessa keskiarvo oli asteikolla 1—10 8,3, eli melko hyvä. Tässä tutkimuksessa nuorten kokema tyytyväisyys elämäänsä oli suunnilleen sama eri puolella Suomea asuinalueesta riippumatta. Tutkimuksen mukaan keskimäärin elämäänsä tyytymättömämpiä olivat yksin asuvat, kouluttautumattomat ja työttömät nuoret. Ilman koulutuspaikkaa tai opiskelupaikkaa olevien nuorten kokema tyytyväisyys elämäänsä oli 7,4, eli selkeästi alle koko tutkimuksen keskiarvon. Myös aiemmissa Nuorisobarometri-tutkimuksissa nuorten elämänlaadun riskitekijöitä ovat olleet työttömyys ja alhainen koulutustaso. Nuorisobarometri-tutkimusten perusteella voimakkaimmin nuorten yleiseen tyytyväisyyteen elämässä vaikutti tyytyväisyys omiin ihmissuhteisiin ja terveyteen. Ihmissuhteisiinsa tyytymättömimpiä olivat heikosti toimeentulevat, työttömät, opiskeluelämän ulkopuolella olevat, yksin asuvat sekä vieraskieliset nuoret. (Pekkarinen & Myllyniemi 2018, 98—103.)

Nuorisobarometrissa (2017) esitellyssä artikkelissa Kaikki hyvin? Suomalaisnuorten hyvinvointi Nuorisobarometrin ja PISA (Programme for International Students Assessment 2015) -tutkimuksissa keskitytään nuorten sosiaaliseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Kokonaisuudessaan suomalaisten nuorten sosiaalinen ja psyykinen hyvinvointi vaikuttaa sekä Nuorisobarometrin 2017 että kansainvälisen PISA-tutkimuksen 2015 vastusten perusteella olevan melko hyvä. Erilaisista taustoista tulevien nuorten hyvinvoinnissa ja tyytyväisyydessä omaan elämäänsä on kuitenkin vaihtelua. Nuorisobarometrin (2017) tulosten mukaan perheen heikko ekonominen tilanne vaikuttaa kielteisesti nuoren sosiaaliseen hyvinvointiin sekä peruskoulun aikana että myöhemmin elämässä, kun nuori itsenäistyy. (Pulkinen, Rautopuro & Välijärvi 2017, 121–132.)

Yksinäisyys on normaali tunne. Jos yksinäisyys on pitkäaikaista ja kokonaisvaltaista, se vaikuttaa elämänlaatuun ja on myös riskitekijä sekä psyykkiselle että fyysiselle terveydelle. Yksinäisyyttä voi tuntea, vaikka ympärillä olisikin paljon ihmisiä; sosiaaliseen yksinäisyyteen liittyy tunne siitä, ettei kuulu muiden joukkoon, eikä saa muilta hyväksyntää. (Halme, Hedman, Ikonen & Rajala 2018, 13—16.) Vesa Keskinen esittelee artikkelissaan Yksinäisyys ja talousongelmat nuorten arjen ongelmana Helsingissä (2012) Kaupunki- ja kuntapalvelut (KAPA) - tutkimuksen (2012) tuloksia helsinkiläisten 20—30-vuotiaiden yksin asuvien nuorten aikuisten kokemuksista hyvinvoinnin eri osa-alueilta. Suurimpina arjen haasteina yksin asuvat nuoret pitivät vastausten perusteella taloudellisia ongelmia (37 %), asumiseen liittyviä ongelmia (28 %) sekä yksinäisyyttä (29 %). Yksinäisyyden kokeminen oli lisääntynyt verrattuna aiempien vuosien takaisiin tutkimuksiin. (Keskinen 2012, 72—80.)

Nuorten hyvinvointia, osallisuutta sekä toimintamahdollisuuksia on tärkeä pyrkiä lisäämään. Ennen kaikkea turvallinen kehitysympäristö ja läheiset sosiaaliset suhteet tukevat nuoren kasvua ja kehitystä ja vähentävät syrjäytymisen riskiä. Myös tieto erilaisista vaikutustavoista ja mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämään liittyviin asioihin ovat tärkeitä nuoren hyvinvoinnin kannalta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018. Nuoret.) Lasten, nuorten ja perheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistuminen ovat nykyisellä hallituskaudella tärkeitä tavoitteita. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) tavoitteeksi on asetettu, että

vuoteen 2025 mennessä lasten, nuorten ja perheiden yhdenvertaisuus on lisääntynyt, eriarvoisuus vähentynyt sekä erilaisuus ja monimuotoisuus otetaan paremmin huomioon. (Halme, Hedman, Ikonen & Rajala 2018, 11.) Myös Nuorisolain (1285/2016) tavoitteena on parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja, tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä sekä lisätä vaikutusmahdollisuuksia ja osallisuutta yhteiskunnassa.

2.2. Nuorten syrjäytyminen

Syrjäytyminen voidaan nähdä yksilön ja yhteiskunnan yhdistävien siteiden heikoutena, jolloin syrjäytynyt yksilö on heikosti integroitunut yhteiskuntaan. Tätä kutsutaan sosiaalisesti syrjäytymiseksi (social exclusion). Yhteiskunnallisesta näkökulmasta katsottuna sosiaalinen syrjäytyminen tarkoittaa etenkin työelämästä syrjäytymistä. Sosiaalialalla syrjäytymistä ei tarkastella vain yhteiskunnallisesta näkökulmasta, vaan myös yksilöiden ja perheiden hyvinvoinnin kannalta. Tätä näkökulmaa korostavat sosiaalialan eettiset ohjeet. Sosiaalialalla työskennellessä yksi tärkeä tavoite on vahvistaa yhteiskunnallista osallisuutta. Syrjäytymistä voidaan tarkastella myös syrjäyttämisen näkökulmasta. Syrjäytyminen ei ole aina ilman kenenkään aktiivista vaikuttamista tapahtuvaa yhteiskunnasta ulkopuolelle joutumista. Yhteiskunta voi toimia tavalla, jolla on syrjäyttävä vaikutus yksilöön tai johonkin yhteisöön, vaikka periaatteisiin kuuluukin vastustaa syrjäytymistä ja syrjäyttämistä. (Raunio 2010, 10—12, 20.)

Suomalaisten syrjäytyneiden nuorten määrää ei voi arvioida tarkasti, koska syrjäytymiselle ei ole yhtä vakiintunutta määritelmää. Syrjäytyneiden nuorten määrää voidaan mitata esimerkiksi tutkimalla, kuinka monella nuorella ei ole suoritettuja opintoja, osallisuutta työelämäänsä tai tutkimalla niiden nuorten määrää, joilla esiintyy kasaantunutta huono-osaisuutta ja jotka täten ovat ainakin riskissä syrjäytyä. Erilaisten arvioiden mukaan Suomessa on kymmenistä tuhansista jopa sataan tuhanteen syrjäytynyttä nuorta. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018. Nuorten syrjäytyminen.) Noin 5 % suomalaisista 15—29-vuotiaista voidaan luo-

kitella syrjäytyneiksi. Heistä jopa kaksi kolmasosaa on miehiä. Maahanmuuttajataustaisilla nuorilla on selvästi suurempi riski syrjäytymiseen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018. Syrjäytyminen.)

Syrjäytyneeksi voidaan luokitella henkilö, joka on jäänyt yhteiskunnallisten järjestelmien eli koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle ja jonka hyvinvointiin tämä ulkopuolisuus vaikuttaa. Toisaalta syrjäytymiseen liittyy usein monia puutteita yksilön hyvinvoinnin eri osa-alueilla, kuten esimerkiksi tyytymättömyys sosiaalisiin suhteisiin, yksinäisyys, mielenterveysongelmat, päihderiippuvuus ja työkyvyttömyys. Usein nämä ongelmat ovat päällekkäisiä ja kasaantuvat, jolloin ihmisen kyky hallita omaa elämäänsä heikentyy. Kun syrjäytymisestä puhutaan huono-osaisuuden kasautumisena, se voidaan nähdä henkilön elämänkulun mukana etenevänä prosessina, johon liittyy sosiaalisia, terveydellisiä, kulttuurisia ja taloudellisia tekijöitä. Syrjäytyminen voi saada alkunsa jo lapsuudesta ja se on usein ylisukupolvista. Vanhempien kouluttamattomuus, heikko tulotaso ja huolenpidon puute ovat riskejä tulevalle syrjäytymiselle. Syrjäytymiseltä suojaavia tekijöitä taas ovat esimerkiksi läheiset perhesuhteet, ystäväsuhteet ja harrastusmahdollisuudet. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018. Syrjäytyminen.)

Koulutuksen ulkopuolelle jääminen on suuri riski syrjäytymiselle. Huono menestys peruskoulussa voi johtaa siihen, että nuori ei päädy toisen asteen opintoihin. Jos nuorella ei ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa, on hänellä lisääntynyt riski pitkäaikaiseen työttömyyteen ja toimeentulo-ongelmiin. Myös elämänhallinnan ongelmat ja sekä fyysiset että psyykkiset terveysongelmat ovat yleisempiä nuorilla, jotka ovat suorittaneet vain peruskoulun. Toisaalta ei voi yleistää että nuori, joka on koulutus- tai työelämän ulkopuolella olisi syrjäytynyt, sillä jättäytyminen niiden ulkopuolelle voi olla myös nuoren oma valinta, eikä nuori tällöin välttämättä itse koe olevansa syrjäytynyt. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018. Syrjäytyminen ja syrjäytymisen riskitekijät.)

Suomalaisten hyvinvointi ja palvelut (HYPA) aineiston avulla on saatu kattavaa tietoa suomalaisten 18—30-vuotiaiden nuorten aikuisten huono-osaisuuteen liittyen. Vuonna 2014 tehdyn tutkimuksen mukaan nuorilla, jotka olivat suorittaneet vain peruskoulun, oli nelinkertainen riski pitkäaikaiseen työttömyyteen, verrattuna

koulutetumpiin nuoriin. Myös toimeentulotuen hakeminen oli selvästi yleisempää ilman koulutusta olevilla. Nuoret, joilla oli vain peruskoulutus, ilmoittivat kaksi kertaa yleisemmin terveytensä olevan keskitasoinen tai keskitasoa heikompi. Yksinäisyys oli yleisempää kouluttamattomilla nuorilla. Myös erot hyvinvoinnin vajeiden päällekkäisyydessä olivat selkeät. Vain peruskoulun suorittaneilla kolmen tai useamman hyvinvoinnin vajeen päällekkäisyys ilmeni 24 % vastaajista, kun koulutautuneilla nuorilla tulos oli 12 %. (Karvonen & Kestilä 2014, 160—164.)

Nuorten aikuisten työllisyystilanne oli Suomessa hyvä ennen 1990-luvun lamaa. Laman seurauksena nuorten työttömyys moninkertaistui. Tällöin myös nuorten koulutuspaikkoja lisättiin huomattavasti. Toinen taantumavaihe alkoi Suomessa vuonna 2008, jolloin nuorten työttömyys alkoi kasvaa uudestaan. Etenkin nuorten miesten työttömyys on lisääntynyt 2008 luvun taantumana seurauksena. (Harkko, Lehikoinen, Lehto & Ala-Kauhaluoma 2016, 122—123.)

Tutkimuksessa Nuorten ja palveluntarjoajien kohtaamisia kartoitettiin sekä syrjäytymisriskissä olevien nuorten että työntekijöiden, esimerkiksi työvoimatoimiston, sosiaalitoimiston ja etsivää nuorisotyötä tekevien kokemuksia. Haastatteluun osallistuneilla nuorilla oli samankaltaisia haaveita hyvästä elämästä. Suurelle osalle työttömyys tai toimeettomuus ei ollut oma valinta ja sillä oli selkeä vaikutus nuoren kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Haastateltavien työntekijöiden vastausten perusteella luottamuksellisen suhteen luominen nuoreen oli tärkeää. Palveluita nuorille oli olemassa, mutta kaikki nuoret eivät olleet niistä tietoisia tai osanneet hakeutua niihin. Myös yhteistyö eri palvelujen välillä oli haastavaa; nuori asioi usein monessa eri paikassa, mikä vaikeutti työntekijän ja nuoren välille muodostuvaa luottamussuhdetta. Työntekijät mainitsivat nuorten auttamisessa haasteeksi mielenterveyspalvelujen riittämättömyyden ja hoitoon pääsemisen vaikeuden. Vaikeimmassa asemassa oleville nuorille ei edelleenkään ole riittävästi palveluja, ja nuoren on oltava riittävän hyvässä kunnossa ennen kuin hän voi hyödyntää työvoimapalveluja tai hakea opiskelemaan. (Aaltonen & Berg 2015, 124—127.)

Syrjäytymisestä tarkastellessa on tärkeä huomioida yhteiskunnallisen näkökulman lisäksi myös nuorten oma kokemus ilmiöstä. Nuoret itse ovat nimenneet yksinäisyyden ja puutteet sosiaalisissa suhteissa tärkeäksi syyksi ulkopuolisuuden tunteelleen. Lasten yksinäisyys voidaan havaita jo peruskoulussa. Jos lapsi jää silloin ilman ystävyys-suhteita, hän on todennäköisesti yksinäinen myös myöhemmin elämässään, joka on riski syrjäytymiselle. Yksinäisistä lapsista puolet kokee olevansa yksinäisiä nuoruusiässä, ja kolmannes vielä aikuistuttuaan. Yksinäisistä aikuisista kolmannes on ollut yksinäinen jo lapsena, ja puolet yksinäisiä nuoruudessaan. (Halme, Hedman, Ikonen & Rajala 2018, 13—16.)

Syrjäytymiseen liittyvässä keskustelussa syrjäytyneet saatetaan nähdä negatiivisessa valossa ja leimata heidät alaluokkaan kuuluviksi. Syrjäytyneitä saatetaan pitää ryhmänä, joka omilla valinnoillaan, esimerkiksi työkielteisyydellä vaikuttaa siihen, että elää etuuksien varassa ja valtaväestöstä poikkeavalla tavalla. Tällöin on vaarana, että syrjäytyneiden nähdään tarvitsevan enemmän tarkkailua ja kuria kuin osallisuutta tukevia ja kuntouttavia toimenpiteitä. Yksilön sosiaaliin oikeuksiin kuuluu oikeus koulutukseen, työhön, terveyteen ja asuntoon. Syrjäytyneillä henkilöillä nämä oikeudet eivät toteudu. Yhteiskunnalla ja yksilöllä on molemmilla vastuu tilanteesta. Sosiaalityössä on tyypillistä kiinnittää huomiota yksilön ongelmiin, vaikka tosiasiallisesti voimavarojen, vahvuuksien ja mahdollisuuksien huomiointi ja vahvistaminen on tärkeää, kun halutaan edistää syrjäytyneen mahdollisuuksia osallisuuteen, toimeentuloon ja mielekkääseen elämään. (Raunio 2010, 45—48.)

Syrjäytymisen ehkäisyssä ennaltaehkäisy on tärkeässä asemassa, kuten myös muiden toimenpiteiden oikea-aikaisuus. Lapsen ja nuoren hyvinvointia on tärkeää tukea jo ennen kuin ongelmat ilmenevät. Syrjäytymisen ehkäisyssä on tärkeää lisätä hyvinvointia suojaavien tekijöiden ja kasvuympäristöjen toimintamahdollisuuksia. Helsingissä on meneillään vuosina 2017—2021 toteutuva nuorten syrjäytymisen ehkäisemisen kaupunkistrategiahanke. Se toteutetaan yhteistyössä muun muassa kasvatuksen ja koulutuksen toimialan, vapaa-ajan toimialan ja sosiaali- ja terveystoimialan kanssa. Hankkeen tavoitteena on muutos, jonka avulla lasten ja nuorten syrjäytyminen, ylisukupolvinen syrjäytyminen sekä

alueellinen eriarvoisuus vähenevät Helsingissä. Hankkeessa kiinnitetään erityistä huomiota lasten ja nuorten sosiaalisten suhteiden tukemiseen, peruskoulun jälkeisen koulutuksen turvaamiseen ja siihen, että köyhyys ei määritä liikaa tulevaisuuden mahdollisuuksia. (Helsingin kaupunki 2018. Eriarvoisuuden vähentämisen ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn kaupunkistrategiahanke – Mukana-ohjelma.)

2.3 Nuorten asunnottomuus Suomessa

Nuorten asunnottomien määrää on vaikeaa arvioida, sillä kaikki asunnottomat eivät tule viranomaisten tietoon. Nuorilla on matala kynnyks majoittua ystävien luona, kun taas kynnyks asunnottomien palveluihin hakeutumiseen on korkea. Nuorten asunnottomuusjaksot ovat myös lyhyempiä verrattuna muuhun väestöön ja siksi niiden havaitseminen on vaikeampaa. Asunnoton nuori ei läheskään aina tarkoita nuorta, joka asuu kadulla. The European Typology on Homelessness and Housing Exclusion on yleiseurooppalaisen asunnottomuusjärjestö FEANTSA:n työn tuloksena syntynyt malli, joka on jakanut asunnottomuuden neljään pääkategoriaan. Kategoriat ovat: kadulla asuvat, ilman asuntoa olevat, epävarmasti asuvat ja puutteellisesti asuvat. Helsingissä lähes kaikki asunnottomat nuoret kuuluvat kategoriaan epävarmasti asuvat. (Kortelainen 2016, 30—31.)

Suomessa asunnottomuusongelmat keskittyvät vahvasti pääkaupunkiseudulle. Noin kaksi kolmasosaa asunnottomista on pääkaupunkiseutulaisia ja puolet asunnottomista helsinkiläisiä. Vuoden 2017 ARA:n (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus) kyselyn tulosten mukaan Suomessa oli yksin eläviä asunnottomia 6 620 ja asunnottomia perheitä 214. Joka neljäs asunnottomista oli maahanmuuttaja. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2018.)

Asunnottomuus Suomessa on vähentynyt niin pitkällä aikavälillä mitattuna kuin ARA:n edellisten vuosien asuntomarkkinakyselyjen tulostenkin perusteella kaikissa muissa ikäluokissa, kuin alle 25-vuotiaissa aikuisissa. Nuoria alle 25-vuoti-

aita asunnottomia oli vuoden 2017 kyselyn mukaan 1585, joista 320 oli pitkäaikaisasunnottomia. Nuorten asunnottomuuden lisääntyminen etenkin pääkaupunkiseudulla on huolestuttava ilmiö, jonka ehkäisyyn on kiinnitettävä erityistä huomiota. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2018.) Lain asunto-olojen kehittämisestä (919/1985) mukaan yhteiskunnassa onkin kiinnitettävä erityisesti huomiota nuorten ja lapsiperheiden, pienituloisten, puutteellisesti asuvien ja vähävaraisten asunnon saannin ja asuinolojen parantamiseen.

Yhteiskunnallisella tasolla syitä asunnottomuuteen ovat kaupungistuminen, väestönkasvu, talouden vaihtelut ja suuret tuloerot. Jos yhteiskunta ei kykene vastaamaan kasvavaan asunnontarpeeseen, asuntojen kysyntä ylittää tarjonnan. Silloin asuntojen hinnat ja vuokratasot nousevat. Tällaisessa tilanteessa etenkin heikoimmassa asemassa olevien, kuten pienituloisten henkilöiden riski joutua asunnottomaksi kasvaa. Yksilötasolla riskejä asunnottomuuteen ovat esimerkiksi heikko toimeentulo, mielenterveys- ja päihdeongelmat, haasteet elämännhallinnassa, työttömyys ja työkyvyttömyys. (Asunto ensin. Tietoa asunnottomuudesta.)

Helsinkiläisnuorten muuttaminen omaan kotiin on viivästynyt 2010-luvulla, ja se liittyy vahvasti asumisen epävarmuuteen. Yli täysi-ikäisenä vanhempiensa luona asuvat nuoret ovat usein taloudellisesti epävarmoja, ja monet heistä asuisivatkin mieluummin omillaan. Noin viidesosa nuorista palaa asumaan vanhempiensa luokse asuttuaan hetken itsenäisesti. Nuorten asunnottomien ja muuttouhkaisten määrä on kasvanut merkittävästi viime vuosien aikana, ja kasvaa edelleen. (Kortelainen 2016, 32—35.)

Toiveet ja todellisuus -tutkimus käsittelee 18—29-vuotiaiden suomalaisten nuorten asumiseen liittyviä kokemuksia, ongelmia, suunnitelmia ja toiveita. Tutkimuksen keskeisinä tuloksina kotoa pois muuttaneiden kantasuomalaisten nuorten suurimpia ongelmia itsenäistä vuokra-asuntoa etsiessä olivat liian korkea vuokrataso (61 %), kilpailu asunnosta muiden asunnonhakijoiden kanssa (57 %) ja liian suuri vuokravakuus (38 %). Muita haasteita olivat vuokrasopimuksen määräaikaisuus (17 %), tietämättömyys siitä mistä asuntoja voi etsiä (24 %), syrjinnän kokeminen asunnon haussa (17 %) sekä maksuhäiriömerkinnät (5 %). Tutkimuksessa noin 5 % nuorista on oman ilmoituksensa mukaan ollut asunnottomana.

Heistä yli puolet joutui asunnottomuuden takia asumaan sukulaisten tai ystävien luona. Tutkimuksen mukaan maahanmuuttajataustaiset nuoret olivat kantaväestön nuoria heikommassa asemassa suomalaisilla asuntomarkkinoilla. (Kilpeläinen, Kostiainen & Laaksonen 2015, 19 & 78—80.)

Saukkosen (2015) Pro gradu tutkimuksessa asunnottomuus vaikutti nuorten sosiaalisiin suhteisiin siten, että asunnoton nuori joutui usein turvautumaan kavereiden ja joskus jopa tuntemattomien apuun. Tunnetasolla asunnottomuus oli kaikille haastateltaville nuorille stressaava ja epämiellyttävä kokemus. Nuoret kertoivat käyttäneensä asunnottomuuden aikana runsaasti alkoholia tai muita päihkeitä. Nuoret miettivät, miten selvitä kustakin päivästä, mistä seuraavana yönä saa yöpaikan ja miten kauan asunnottomuus jatkuu. Jossain mielessä asunnottomuuteen saattoi kuitenkin liittyä myös positiivisia kokemuksia kuten yhteenkuuluvuuden tunne ja vertaistuen kokemus muiden samassa elämäntilanteessa olleiden kanssa. (Saukkonen 2015, 27—32.)

Suomen palvelujärjestelmässä noudatetaan nykyään pääosin asuttamismallia, jossa yksilön täytyy ensin edetä sosiaalisessa kuntoutumisessa ennen kuin hänellä on oikeus omaan kotiin. Monet eivät kuitenkaan kykene kuntoutumaan vaa-dittavalla tavalla ja sitoudu palveluihin ja jäävät siksi vaille vakinaista asuntoa. Asunto ensin- periaatteen mukaan asunto on ensimmäinen lähtökohta ja edellytys sosiaaliselle kuntoutumiselle, eikä sen päämäärä. Yksilön asumista tulisi tukea erilaisin tukitoimin ja mahdollisesti tarvittava sosiaalinen kuntoutus alottaa vasta, kun asumistilanne on vakiintunut. Asunto ensin periaatetta on alettu kokeilemaan Suomessa joissakin asumisyksiköissä ja sen avulla on pystytty auttamaan pitkäaikaisasunnottomia ja moniongelmaisia henkilöitä, joilla ei muutoin olisi ollut mahdollisuutta asuntoon. (Asunto ensin. Asunto ensin periaate.)

Pitkäaikaisasunnottomuus halutaan poistaa Suomesta kokonaan ja hallitus onkin asuntopoliittisilla linjauksillaan luonut pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmia. Tavoitteena on myös ennaltaehkäistä asunnottomuutta ja riskiä pitkäaikaisasunnottomuuteen. (Ympäristöministeriö, 2016.) Kortelaisen (2016, 37—38) mukaan, pitkäaikaisasunnottomien vähentämishjelmat ovat olleet toimivia, kun tarkastellaan aikuisia pitkäaikaisasunnottomia. Nuorten kohdalla epävarma

asuminen on tilastojen perusteella yleistynyt ja myös nuorten osuus asunnottomista on noussut. Asunnottomuuden vähentämistoimenpiteet ovat kohdistuneet lähinnä palveluiden parantamiseen ja yksilön ongelmien ratkaisemiseen. Kohtuuhintaisia asuntoja ei ole sen sijaan tarjolla. Nuorten asunnottomuutta käsitellyt työryhmä onkin tunnistanut riittämättömän asuntotarjonnan suurimmaksi asunnottomuuden syyksi.

Asunnottomuuden vähentäminen ilmenee neljällä eri tasolla ja sillä on monia positiivisia kerrannaisvaikutuksia. Yksilötasolla perustarpeiden huomioimisen myötä nuoren elämänlaatu kohenee ja turvallisuuden tunne lisääntyy oman asunnon kautta. Nuori saa ruokailumahdollisuudet ja päihteiden käyttö saattaa vähentyä. Oman asunnon myötä nuori voi myös ohjautua paremmin terveyspalvelujen piiriin, mikä puolestaan johtaa terveydentilan kohentumiseen ja sairauksien ennaltaehkäisemiseen. Perhetasolla tieto omaisen olinpaikasta ja hyvinvoinnista rauhoittaa omaisia. Tämä lisää muun muassa lasten ja perheiden hyvinvointia. Yhteiskuntatasolla näkökulma on lähinnä taloudellinen. Laitoksissa asuminen on kalliimpaa, kuin tuettu asuminen ja näin kustannukset ovat pienemmät. Asiakkaat eivät rasita kriisipalveluita ja terveydentilan tarkkailu ja sen kohoaminen mahdollistavat sairauksien ennaltaehkäisemisen ja laitospaikojen vähentämisen. Asunnottomuuden vähentäminen vaikuttaa myös ympäristöön. Keskusta-alueet rauhoittuvat ja katukuva on positiivisempi ja turvallisempi. Myös asunnottomien tekemien rikosten määrä vähentyy. (Jokinen 2016, 20.)

3 NUOREN ITSENÄISEN ASUMISEN ONNISTUMISTA TUKEVAT JA HEIKENTÄVÄT TEKIJÄT

3.1 Nuoren itsenäistyminen

Nuoruuteen kuuluvat nopeat ja suuret elämänmuutokset. Nuoruudessa irtaannutaan yleensä lapsuudenkodista ja vanhemmista, sekä aloitellaan omien asioiden itsenäistä hallintaa. Monet nuoruuden etapit, kuten omaan kotiin muuttaminen, opintojen aloittaminen ja työelämään siirtyminen tapahtuvat usein lyhyellä aikavälillä, joten nuoruus voi olla monelle sekavaa aikaa. (Ranta 2012.) Aikuisuuden kynnyksellä koetaan myös enemmän masennusoireita ja ahdistuneisuutta kuin missään muussa elämänvaiheessa. Myös rikollinen toiminta ja päihteiden väärinkäyttö ovat suurimmillaan nuorten aikuisten keskuudessa. (Arnett 2015, 266.)

Muuttaminen kotoa omaan asuntoon on usein kriittinen vaihe nuoren elämässä kohti itsenäistymistä ja aikuista elämää. Kotoa pois muuttaminen ei välttämättä ole kerran tapahtuva asia, vaan se voi olla monimutkainen ja pitkä prosessi. Nuori saattaa kokeilla itsenäistä asumista ja päättää muuttaa takaisin lapsuudenkotiinsa, sillä ei tunne olevansa vielä valmis itsenäiseen elämään. Ikä, jolloin nuori muuttaa pois kotoa vaihtelee eri maiden välillä. Länsimaissa naisilla on tapana muuttaa pois kotoa miehiä aikaisemmin. (Hopkins 2010, 107—109.)

Karla Malmin (2018, 49—50) mukaan, itsenäistyminen määritellään nuoruuden toimijuuden vahvistumiseksi ja se voidaan jakaa edelleen kolmeen osa-alueeseen: 1. nuoren ja sosiaalisen verkoston suhteiden vahvistuminen ja parantunut kommunikaatio 2. arjenhallinta, sekä 3. nuoren kokemus oman toimijuuden vahvistumisesta. Ensimmäisessä osatavoitteessa sosiaalinen verkosto on tärkeässä asemassa. Itsenäistyminen ei merkitse nuoren itsenäistymistä irrallaan hänen verkostostaan, vaan tavoitteena on vahvistaa verkoston suhteita. Tämän kaltainen lähestymistapa huomioi erilaisia itsenäistymisen ja aikuistumisen tapoja. Sosiaalisen verkoston hajoamista pidetään yhtenä syrjäytymisen ulottuvuutena ja

siksi sosiaalisen verkoston painottaminen onkin perusteltua. Jotta nuori voi kiinnittyä yhteiskuntaan on sosiaalisten suhteiden oltava tasapainossa, varsinkin jos nuorella ei ole koulun tai työn kautta verkostoa.

Toinen osatavoite Malmin (2018, 49—50) mukaan on arjenhallinta. Arjenhallinta on konkreettisia taitoja ja nuoren itse löytämä tapa olla mukana yhteiskunnassa. Nuorten näkökulmasta arjenhallinta on keskeinen osa hyvinvoinnin rakentumista. Kuitenkaan itsenäistymisen saavuttamiseksi ei riitä, että suoriutuu tietyistä arkeen liittyvistä haasteista, vaan myös nuoren omalla kokemuksella on merkitystä.

Kolmantena osatavoitteena on nuoren kokemus oman toimijuutensa vahvistumisesta. Nuoren tulee itse saada määrittää, milloin hän ei enää tarvitse tukea. Ei siis ole universaalia määritelmää sille, milloin tuen antaminen nuorelle tulee lopettaa. Nuoren itsenäistymisen tukemisen tavoitteena on saada nuorelle kokemus hänen oman elämänsä toimijana olemisesta. (Malm 2018, 49—50.)

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä (2013) on kehittänyt itsenäistyvän nuoren roolikartan avuksi hahmottamaan nuoren valmiuksia itsenäiseen elämään. Roolikarttaa voidaan käyttää, kun työskennellään nuoren kanssa, ja sen avulla voidaan ottaa puheeksi huoli nuoren tilanteesta, tai sitä voidaan käyttää esimerkiksi lastensuojelulaitoksesta itsenäistyvän nuoren itsenäistymiskasvatuksessa.

Roolikartasta löytyy viisi keskeistä osa-aluetta. Ensimmäinen osa-alue on suhteiden hoitaja. Tämä osa-alue käsittää nuoren ihmissuhteet, sosiaaliset taidot, kyvyn sietää ristiriitoja, neuvottelutaidot, toisten ihmisten kunnioittamisen ja läheisverkon vaalimisen. Kyseisen osa-alueen avulla voidaan tarkastella, onko nuorella kykyä hoitaa omia ihmissuhteitaan. Toinen itsenäistymisen roolikartan osa-alue käsittelee rajojen asettamista. Osaako nuori kunnioittaa itseään ja oppiiko hän kokemuksistaan? Onko nuorella taitoja suojella itseään, osaako hän noudattaa sopimuksia ja sanoa tarvittaessa ei? Näitä kysymyksiä voi miettiä, kun nuori on itsenäistymisen kynnyksellä. (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2013. Itsenäistyvän nuoren roolikartta.)

Arkipäivän pyörittäjä –osa-alue liittyy vahvasti nuoren käytännön taitoihin. Osa-alue käsittää niin kodin kunnossapidon, ruoanlaiton, puhtaanapidon, kuin terveyden vaalimisen, raha-asioiden hoitamisen ja koulussa tai työssä käymisen. Taitava arkipäivän pyörittäjä osaa myös pyytää ja vastaanottaa apua. (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2013. Itsenäistyvän nuoren roolikartta.)

Itsenäinen nuori osaa arvostaa itseään. Itsenäistyvän nuoren roolikartan neljäs osa-alue haluaa herätellä nuoren pohtimaan, osaako hän tunnistaa ja hyväksyä tunteitaan. Osaako nuori vastaanottaa ja antaa hellyyttä ja viihtyä itsensä kanssa? On myös tärkeää hyväksyä oma seksuaalisuutensa ja hyväksyä ulkonäkönsä. (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2013. Itsenäistyvän nuoren roolikartta.)

Roolikartan viimeinen osa-alue sanoittaa nuoren roolia elämästä oppijana. Elämästä oppija muodostaa oman arvomaailmansa ja pohtii periaatteitaan. Hän osaa tunnistaa oikean ja väärän ja tehdä päätöksiä. Elämästä oppija sietää pettymyksiä ja suuntautuu tulevaisuuteen. Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2013. Itsenäistyvän nuoren roolikartta.)

Itsenäistyvän nuoren roolikartta

Nuoret, jotka tarvitsevat erityistä tukea, ja joille on kasautunut sosiaalisia, henkisiä, ja taloudellisia vaikeuksia, tarvitsevat elämäänsä ymmärtäviä aikuisia, jotka tukevat heitä vaikeuksissa. Esimerkiksi sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten haasteina voivat olla riittämättömät taidot omasta kodista huolehtimiseen, vaikeudet talouden ylläpidossa ja vuokranmaksussa ja heikko itsetunto. Nuori on saattanut menettää myös suhteensa sijaishuoltoon ja sukuunsa. Nämä kaikki tekijät

voivat johtaa siihen, että nuori ei luota läheisiin ihmisiin, yhteisöön tai yhteiskuntaan ja tällöin autetuksi tuleminenkin on vaikeaa. (Törrönen & Vauhkonen 2012, 102—103.)

Sijaishuollosta itsenäistyville nuorille on tarjolla jälkihuoltoa. Jokaiselle nuorelle luodaan oma jälkihuollon suunnitelma, jossa määritellään hänen tarvitsemansa tuki ja palvelut. Jälkihuollon piirissä olevalle nuorelle taataan riittävä toimeentulo ja asunto sijaishuollosta pois muuttaessa. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2018. Jälkihuolto.)

Maritta Törrösen ja Teemu Vauhkonen (2012) teoksessa on nuorten haastattelujen pohjalta luoto visio hyvistä sijaishuollon käytänteistä. Vision mukaan nuoren tulisi saada olla sijaishuollossa niin kauan, että hän on itse valmis muuttamaan muualle. Nuorella pitäisi olla hyvät edellytykset selvittää omaan kotitalouteensa liittyvistä tehtävistä ja velvoitteista. Sijaishuoltopaikan tulisi antaa nuoren itsenäistyä omaan tahtiinsa ja antaa nuorelle mahdollisuus olla yhteydessä sijaishuollossa hänelle tärkeisiin ihmisiin. Vision mukaan nuoren olisi pitänyt sijaishuollon aikana saada itsenäiseen elämään tarvittavat taidot pitää huolta itsestään ja kotitaloudestaan ja saada taitoa huolehtia raha-asioistaan. (Törrönen & Vauhkonen 2012, 102—103.)

Kun nuori itsenäistyy sijaishuollosta, olisi suotavaa, että hänellä on asunto ja häntä tuettaisiin aktiivisesti opiskelu- tai työelämään hakeutumisessa. Nuoren sosiaalisia suhteita pitäisi tukea jo sijaishuollon aikana siten, että hänellä olisi itsenäistyessään ihmisiä, joille hän on tärkeä ja, jotka ovat hänelle tärkeitä. Jos nuorella on ongelmia päihteiden kanssa, tarjottaisiin hänelle hoitoa. Tarvittaessa myös terapiaa ja korjaavia keskusteluja olisi nuorelle saatavilla. (Törrönen & Vauhkonen 2012, 102—103.)

Sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten suurin epäkohta Törrösen ja Vauhkonen teoksen haastattelujen perusteella on taloudellinen hyvinvointi. Taloudelliset tekijät liittyvät nuorilla asumiseen, työhön tai työttömyyteen, taloudenhallintaan, tai huonoon taloudelliseen toimeentuloon. Jos nuorella on taloudellisia vaikeuksia, ovat

ne keskeisiä epäkohtia heidän elämässään. Taloudelliset vaikeudet huolestuttavat nuoria ja heidän tulevaisuuden suunnittelustaan tulee epävarmaa. Haastatte- luissa nuoret arvioivat arjen taitojaan ja juuri rahankäyttö aiheutti heille epävar- muutta. (Törrönen & Vauhkonen 2012, 57.)

3.2 Asukasneuvonta

Asukasneuvonta on alkanut 1980-luvun lopulla. Sen tarkoituksena on ollut – ja on edelleen ennaltaehkäistä häätöjä ja tunnistaa asumisen epäonnistumisen ris- kejä. Vuosien varrella asukasneuvojen työnkuva on laajentunut ja tarkentunut, ja sen avulla voidaan nykyisin ehkäistä jopa syrjäytymistä. Asukasneuvonta ei ole tarkoitettu pelkästään nuorten tueksi, vaan sitä tarjotaan kaiken ikäisille ja erilai- sissa elämäntilanteissa oleville yksilöille ja perheille. Asukasneuvonta ei ole laki- sääteistä, mutta sen avulla saadut hyvät tulokset ovat saaneet sosiaalitoimen ja kiinteistöyhtiöt vakinaistamaan ja jatkamaan toimintaa. (Timonen 2012.)

Nuorisosäätiöllä puhutaan asukasneuvonnasta ja asukasneuvojista, mutta sa- malle työlle on erilaisia nimikkeitä. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) käyttää nimeä asumisneuvonta ja asumisneuvoja. Asumisneuvontaa tarjoavat muun muassa Nuorisoasuntoliitto (NAL), Nuorisosäätiö, Y-säätiö, S-asunnot ja kaupungit ja kunnat. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Asumisneuvonnan toimintamallit.) Asumisneuvoja työskentelee asiakkaiden ja asukasyhteisöjen asumiseen liittyvien ongelmien parissa. Asumisneuvojat tekevät paljon verkosto- työtä ja se on myös vahvasti palveluohjausta. (Asumisen rahoitus- ja kehittämis- keskus. Asumisneuvonnan työtavat.) Asumisneuvonnan tavoitteena on parantaa asumisviihtyvyyttä, ehkäistä häätöjä ja syrjäytymistä ja parantaa hyvinvointiyh- teiskunnan palvelujärjestelmän toimivuutta. Neuvonta edellyttää sosiaalialan koulutusta, mutta ei ole sosiaalityötä. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Asumisneuvonta pähkinänkuoressa.)

Käytännössä asumisneuvojan työ on nimensä mukaisesti neuvomista ja ohjaa- mista asumiseen liittyvissä arkisissa asioissa. Työ on ennaltaehkäisevää, sillä tavoitteena on, että ongelmia asumisen kanssa ei ehtisi syntyä. Asumisneuvoja

voi tehdä asukasvalintoja asuntoihin ja perehdyttää uusia asukkaita asumiseen. Hän voi kertoa asukkaille, miten saunavuoro varataan tai sähkösojimus tehdään. Työnkuvaan kuuluu myös yhteistyö muiden toimijoiden kanssa, kuten esimerkiksi lastensuojelun jälkihuollon, virastojen, tai etsivän nuorisotyön kanssa. Asumisneuvoja kulkee asukkaan rinnalla ja tukee tätä asumisprosessissa. (Hakola 2018.)

Asumisneuvontaan ohjautumiseen ei tarvita lähetettä tai vastaavia dokumentteja. Neuvontaan voi ottaa yhteyttä itsenäisesti tai esimerkiksi vuokranantaja voi olla yhteydessä huolestuessaan asukkaan tilanteesta. Yhteyttä voi ottaa myös sosiaalityöntekijä tai terveydenhuollon ammattilainen, tähän kuitenkin tarvitaan aina asukkaan lupa. Asumisneuvontaa tehdään aina yhteistyössä asukkaan kanssa. (Timonen 2012.)

Nuorisoasuntoliitto ry (NAL) on teettänyt vuonna 2017 tutkimuksen: Asumisneuvonnan vaikutus nuorten itsenäiseen ja vakaaseen asumiseen. Tutkimuksen keskeisenä tavoitteena oli tehdä selvitys asumisneuvonnan kustannusvaikutuksesta. Tutkimuksessa verrattiin NAL:lia ja muita asukasneuvontaa tarjoavia yhtiöitä. (Tykkyläinen 2017, 1—5.) Osana tutkimusta toteutettiin asumisneuvojen ja nuorten haastatteluja, joissa nuoret saivat kertoa hyvistä ja huonoista kokemuksistaan itsenäiseen asumiseen liittyen. (Tykkyläinen 2017, 11). Tämän tutkimuksen mukaan asumisneuvojen aktiivinen työ nuorten tavoittamiseksi on erittäin tärkeää. Jos asumisneuvonnan piirissä oleva nuori on joutunut vaikeuksiin, nuorta on tutkimuksen mukaan hankala tavoittaa ja saada sitoutumaan toimintaan, sillä nuori saattaa vaikuttaa välinpitämättömältä asunnon säilyttämisen suhteen. Yhden verrokiyhtiön asumisneuvojan mukaan ”heissä (nuorissa) on paljon niitä, jotka vaan häviävät”. (Tykkyläinen 2017, 14.)

Nuoren kriisiytyneeseen asumistilanteeseen voi johtaa nuoren kokemat mielen-terveys- ja/tai päihdeongelmat. Asumisneuvojat auttavat nuoria eteenpäin muiden palveluiden piiriin. He voivat sopia yhdessä tapaamisia ja mennä nuoren mukaan tueksi virastoihin. Useissa asumisneuvontaa tarjoavissa yhtiöissä sosiaalityö- n kanssa tehtävä yhteistyö on oleellinen osa asumisneuvontaa. (Tykkyläinen 2017, 14—15.)

Asumisneuvonnan toivottavia tuloksia ovat häätöjen vähentäminen ja asumisviihtyvyyden lisääminen. Onnistuneella asumisneuvonnalla vähennetään kiinteistöyhtiöiden ja muiden asukkaiden ylimääräisiä kustannuksia, sekä lisätään yhteisöllisyyttä ja yhteisvastuuta. Tämä puolestaan lisää turvallisuuden tunnetta asuinympäristöstä. (Timonen 2012.)

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) on jakanut avustuksia asumisneuvontaan vuosina 2008—2011 kaupungeissa, jotka ovat sitoutuneet pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämiseen. ARA:n avustus on noin 20% kustannuksista. Uuden asuntopoliittisen toimenpideohjelman seurauksena muillakin, kuin asunnottomuusohjelman kaupungeilla on nykyisin mahdollisuus hakea avustusta asumisneuvojatoimintaa varten. Kolmannen sektorin palvelut ovat voineet hakea avustusta myös STEA:lta (entinen RAY). (Timonen 2012.)

Asumiseen liittyvä neuvonta on suuressa roolissa syrjäytymisen ehkäisyssä ja hyvinvoinnin lisäämisessä. Tämän lisäksi se myös säästää rahaa: vuonna 2015 Helsingin kaupungin vuokra-asuntoyhtiöt säästivät asumisneuvonnan avulla 1,5 miljoonaa euroa. (Lautaniemi & Pirttioja 2018, 15.)

3.3 Syitä nuoren kriisiytyneeseen asumiseen

Yleisimpiä syitä nuoren asumisen päättymiseen ennen asunnottomaksi joutumista, ovat vuokrasopimuksen päättyminen itsestä riippumattomista syistä, avio- tai avoero, paikkakunnan vaihto työn, opiskelun tai ihmissuhteiden vuoksi, liian suuret asuinkustannukset, sekä itsenäistyminen lapsuudenkodista. Monilla kyseiseen elämäntilanteeseen liittyy vaikeuksia talousasioissa. Uuden asunnon löytämistä vaikeuttaa liian korkeat vuokrat ja takuuvuokrat, vaikeudet löytää omiin tarpeisiin sopivaa asuntoa ja merkinnät luottotiedoissa. (Kilpeläinen, Kostiainen & Laakso 2015, 27.)

Monet nuoret onnistuvat muuttamaan itsenäisesti omaan kotiinsa ilman suurempia haasteita. Kuitenkin nuorten asumisen taidot vaihtelevat suuresti ja osa nuorista ei esimerkiksi lapsuuden ja nuoruutensa kokemustensa takia opi tarvittavia

asumisen taitoja siihen mennessä, kun itsenäistyminen on ajankohtaista. Joillakin nuorilla voi olla epärealistiset käsitykset omista asumisvalmiuksistaan. He eivät esimerkiksi tiedä, minkälaiset itsenäisen elämän kustannukset ovat. Haasteita nuoren asumiseen voi tuottaa myös ajattelemattomuuden seurauksena tapahtuneet vahingot. Nuori voi aiheuttaa vahinkoa asunnolle yksinkertaisesti nukahtamalla vesikaivon päälle tai unohtamalla hellan päälle. Samoin jos nuori ei ole hankkinut kotivakuutusta, voivat vahinkojen aiheuttamat taloudelliset korvaukset ajaa nuoren vaikeuksiin. Nuorten maksuhäiriömerkinnät ovat olleet kasvussa viimeisten vuosien aikana. Erityisesti maksamattomista vuokrista aiheutuneet maksuhäiriömerkinnät ovat kasvaneet. Myös pikavipit ja puhelinlaskut aiheuttavat nuorille maksuhäiriömerkintöjä. Usein nuorten maksuhäiriöt ovat vain muutaman sadan euron suuruisia, mutta jos niitä ei makseta, saa nuori maksuhäiriömerkinnän, mikä puolestaan voi vaikeuttaa nuoren asunnon saamista jatkossa. (Jokinen 2016, 8—11.)

Asumiseen liittyvät haasteet voivat olla seurauksia nuoren mielenterveysongelmista. Jos nuoren vointi heikkenee, voi hänen käytöksessään ilmetä aikaisemmasta poikkeavaa käytöstä, kuten esimerkiksi viestittelyä asumisen toimijoille tai lemmikkieläinten hankkimista asuntoon. Haasteena voi myös olla vuokranmaksun laiminlyönti, metelöinti asunnossa, tai nuoren erakoituminen asuntoon. Jos nuorella on riippuvuuksia, esimerkiksi alkoholiin, pelaamiseen tai huumeisiin, voi nuoren asuminen olla levotonta ja häiritä ympäristöä. Nuori tai hänen vieraansa voivat hajottaa paikkoja, meluta tai heittää esimerkiksi käytettyjä huumeausainevälineitä maahan. Rahat voivat kulua päihteiden hankintaan ja velkojen maksuun, jolloin vuokrat ja muut asumisen kulut voivat jäädä maksamatta. Päihdeongelmaisen nuoren asunto voi olla huonossa kunnossa ja likainen. Asuntoa on voitu rikkoa tai sieltä voi leijailta esimerkiksi Kannabisviljelmän haju rappukäytävään. Asunto voi toimia huumejätkönä tai jatkopaikkana, jolloin naapurit voivat kiinnittää huomiota epämääräiseen porukkaan asunnon läheisyydessä. (Jokinen 2016, 8—11.)

Asumisen ongelmat voivat pahimmassa tapauksessa johtaa asunnon menettämiseen. Jos nuorella on rikkonainen asumishistoria, voi se johtaa helposti tilanteeseen, jossa nuorella on vaikeuksia saada enää asuntoa. Tällainen tilanne voi

ajaa nuoren tilanteeseen, jossa hän kiertää vuokranantajalta toiselle tai hän voi joutua asunnottomaksi. On hyvä tiedostaa, että nuoren elämäntilanne pohjautuu jo elettyyn elämään. Jos hankala elämäntilanne on jatkunut vuosia, on elämän suuntaa vaikeaa muuttaa lyhyellä aikavälillä. Muutos vie aina aikaa. (Jokinen 2016, 8—11.)

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYS

Opinnäytetyön prosessi sai alkunsa keväällä 2018. Työharjoittelujakson kautta tutustuimme Nuorisosäätiön asumispalveluihin ja asukasneuvojat ilmaisivat kiinnostuksensa yhteistyöhön kanssamme. Nuorisosäätiön nuorisoasumisen tiimi koki tarvetta työnsä merkityksen tutkimiselle.

Tutkimuskysymykseksi valitsimme kysymyksen, joka tuo mahdollisimman monipuolisesti esille asukasneuvojien työn päämäärää: nuoren saattaminen itsenäiseen elämään. Tutkimuskysymys on: Miten Nuorisosäätiön asukasneuvonta tukee itsenäistyvää nuorta?

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda asukasneuvojien työn merkittävyyttä esille nuorten kertomuksien kautta sekä asukasneuvojille että koko Nuorisosäätiön työyhteisölle. Nuorisosäätiön sisällä työskentelee monia eri alojen ammattilaisia kiinteistöhuollon ammattilaisista johtohenkilökuntaan. Kaikilla työyhteisön jäsenillä ei ole selkeää kokonaiskuvaa siitä, mitä asukasneuvonta on ja minkälainen vaikutus asukasneuvonnalla on esimerkiksi asuntojen kunnossapitoon. Kun nuori saa tukea itsenäiseen asumiseen, on itsestään selvää, että asunnon kuntokin pysyy parempana.

Nuorisosäätiö on kuluneen vuoden aikana ollut uutisoinnissa esillä entisten johtajien kyseenalaisista liiketoimista. Tämän vuoksi Nuorisosäätiön maine on kärsinyt suomalaisten keskuudessa. Julkisessa keskustelussa on tuotu esille vain negatiivisia näkemyksiä, mutta säätiön tarjoama tärkeä sosiaalinen nuorisotyö ja tuhannet autetut nuoret ovat jääneet uutisoinnin ulkopuolelle. Haluamme tämän opinnäytetyön kautta tuoda esille asukasneuvojien työn merkittävyyttä suurempaan tietoisuuteen.

Totuudenmukaisin tieto asukasneuvojien tekemästä työstä ja sen merkittävydestä tulee asiakkailta, jotka työskentelevät yhdessä asukasneuvojien kanssa. Tämä opinnäytetyö mahdollistaa sen, että nuoret pääsevät itse kertomaan omista

kokemuksistaan asiakasneuvonnan asiakkaina. Haluamme saada myös nuorten äänen kuuluviin Nuorisosäätiötä koskevassa keskustelussa.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimusympäristö ja kohderyhmä

Nuorisosäätiö tarjoaa vuokratoteja pääsääntöisesti työssäkäyville ja työelämään hakeutuville 18—29-vuotiaille nuorille aikuisille, mutta säätiön vuokra-asunnoissa saa asua 35-vuotiaaksi asti. Nuorisosäätiö tekee sosiaalista nuorisotyötä, joka painottuu erityisesti nuorison kasvatustyön kehittämiseen ja nuorten itsenäistymisen tukemiseen. Nuorisosäätiö rakennuttaa ja ylläpitää kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja ja tukee tällä tavalla nuorten aikuisten itsenäistä asumista ja elämistä. Tarjolla on myös itsenäiseen asumiseen liittyvää neuvontaa, ohjausta ja tukea elämänhallintaan. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) avustaa asuintaloinvestoinneissa. Muu rahoitus tulee pääosin korkotukilainoista tai takauslainoista. Nuorisosäätiö on aiemmin saanut avustusta myös RAY:ltä (Nykyisin STEA.) (Nuorisosäätiö. Tietoa säätiöstä ja yleistä.) Säätiön asunnoissa asuu noin 5000 nuorta, joiden keski-ikä on 25 vuotta. Nuorisosäätiön vuokra-asunnot sijaitsevat Helsingissä, Espoossa, Vantaalla, Sipoossa, Keravalla, Tuusulassa, Järvenpäässä, Nurmijärvellä, Vihdissä, Riihimäellä, Lahdessa, Hollolassa, Orimattilassa, Tampereella ja Lappeenrannassa. (Nuorisosäätiö.)

Opinnäytetyömme tutkii Nuorisosäätiön nuorisoasumisen tiimin asiakkaiden kokemuksia asukasneuvonnasta. Pääkaupunkiseudulla yleisestä asukasneuvonnasta vastaavat kaksi työntekijää, joista toinen vastaa yleisestä asukasneuvonnasta ja toinen erityisasuttamisesta. He ovat ammanteiltaan toimintaterapeutti (AMK) ja sosionomi (AMK). Yleisen asukasneuvojan palvelut ovat kaikkien Nuorisosäätiön asukkaiden käytettävissä ja erityisasuttamiseen asiakkaat tulevat yhteistyötahojen kautta, kuten esimerkiksi lastensuojelun jälkihuollon tai jonkun yhteistyöjärjestön kuten esimerkiksi Helsingin Diakonissalaitoksen Vamoksen toiminnan kautta. Asukasneuvojat auttavat kaikissa asumiseen liittyvissä kysymyksissä. Heiltä voi pyytää apua virastoihin ja asumiseen liittyvissä asioissa, kuten esimerkiksi kotivakuutuksen valitsemisessa tai sähkösopimuksen tekemisessä. Asukasneuvojiin voi olla yhteydessä myös asukasrauhan liittyvissä ongelmissa.

Asukasneuvojat toimivat myös talotoimikuntien tukena ja heidän kauttaan voi hakea asiantuntija-apua kriisitilanteissa. (Henkilökohtainen tiedonanto.)

Tutkimuksessamme haastateltavat nuoret ovat 18—27-vuotiaita pääkaupunkiseutulaisia, jotka ovat joko yleisen asukasneuvonnan tai erityisasukasneuvonnan asiakkaita. Nuorisosäätiön asukasneuvojat kyselivät asiakkaitaan, olisivatko he kiinnostuneita osallistumaan tähän opinnäytetyöhön. Haastateltaviksi valikoitui seitsemän taustoiltaan moninaista nuorta aikuista, sekä miehiä että naisia. Yhteistä heillä on se, että kaikilla on taustalla kriisiytynyt asumistilanne.

5.2 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyömme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Nuorisosäätiön asukasneuvojen toiveena oli saada mahdollisimman laajasti tietoa pienen asiakasryhmän näkemyksistä vapaamuotoisten kertomusten kautta.

Kun halutaan saada tutkittavasta ilmiöstä syvälinen näkemys, on laadullisen tutkimuksen toteuttaminen kannattavaa. Laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on, että aineisto kerätään tutkittavilta vuorovaikutussuhteessa ja että tutkija on aineiston kerääjä. Huomio on aina tutkittavan näkökulmassa, merkityksissä ja näkemyksissä. Tavoitteena on saada kokonaisvaltainen ymmärrys tutkittavasta ilmiöstä. Laadullinen tutkimus ei perustu lukuihin vaan siinä käytetään sanoja ja lauseita. (Kananen 2017, 32—35.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa laaditaan tutkimuskysymykset etukäteen. Kysymykset ovat avoimia, jotta haastateltavat voivat mahdollisimman vapaamuotoisesti kertoa kokemuksistaan ja mielipiteistään. Kvalitatiivinen menetelmä mahdollistaa ilmiöiden monipuolisen tarkastelun. Kvalitatiivista tutkimusta voidaan käyttää tutkimusmenetelmänä joko yksin tai kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen kanssa. (Tilastokeskus. Kvalitatiivinen tutkimus.)

Tässä opinnäytetyössä käytimme kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmänä narratiivista eli kerronnallista haastattelua. Nuorisosäätiön asukasneuvoja ehdotti

kerronnallista haastattelutapaa, koska tarinat jäävät yleensä hyvin ihmisten mieleen ja luovat erilaisia tunnereaktioita. Narratiivinen tutkimusote on toimiva etenkin silloin, kun tutkimuksen kohteena on muutos.

Narratiivinen haastattelu tavoittelee kertomuksia. Ihmisten identiteetit rakentuvat kertomusten kautta ja kertomus onkin yksi tietämisen muoto. Narratiivinen haastattelu on vuorovaikutuksen väline, jonka avulla voidaan luoda luottamusta. Narratiivisella haastattelulla pyritään saamaan haastateltavalta mahdollisimman paljon tietoa, jotta hän osaisi kertoa omasta prosessistaan mahdollisimman monipuolisesti. Kerronnallinen haastattelu voidaan toteuttaa yhdellä kysymyksellä ja sitä seuraavalla kertomuksella, apukysymysten liittämällä jo kerrottuun tai useammalla avoimella kysymyksellä. (Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 189—197.)

Narratiivinen haastattelu kertoo kertojan näkökulman kyseessä olevasta aiheesta. Tärkeintä on ymmärtää yksilön tarina, eikä niinkään faktatieto. Narratiivinen ajattelu sopii tutkijan välineeksi, koska ihminen itse ymmärtää omaa ja muiden elämää narratiivisesti. Narratiivinen lähestymistapa sisältää kokonaisvaltaisen ajatuksen ihmisen maailmassa olemisesta liittyen hänen kokemuksiinsa. Narratiivisessa tavassa kokemus on keskeisessä asemassa. Kun kuvataan kokemuksia, kerrotaan niistä tavallisesti tarinana. (Erkkilä 2011, 198—201.)

Osa haastattelutilanteista muistutti narratiivisen haastattelutavan lisäksi teemahaastatteluja. Teemahaastattelu etenee tiettyjen ennalta suunniteltujen aihepiirien mukaisesti. Nämä teemat ja niiden alateemat ovat kaikille haastateltaville samoja, vaikka niissä voikin edetä joustavasti tilanteen mukaan. Teemahaastattelussa haastattelutilanne haastattelijan ja haastateltavan välillä on keskusteleva ja avoin. Haastateltavalle annetaan tilaisuus kertoa vapaasti kokemuksistaan ja haastateltavien omat tulkinnat pyritään huomioimaan mahdollisimman hyvin. Teemahaastattelua toteuttaessa haastattelijan on oltava perehtynyt etukäteen perusteellisesti sekä aihepiiriin että haastateltavien tilanteeseen. (KvaliMOTV. Teemahaastattelu.)

5.3 Aineiston keruu

Nuorisosäätiön asukasneuvojat kysyivät asiakkailtaan, olisivatko he kiinnostuneita osallistumaan opinnäytetyöhön haastateltavan roolissa. Haastateltaviksi valikoitui viisi 18—29-vuotiasta nuorta erilaisista elämäntilanteista. Yksi haastateltava ei saapunut paikalle, eikä häneen saatu enää yhteyttä. Myöhemmin tulimme siihen tulokseen, että tarvitsemme lisää haastattelumateriaalia, jotta saisimme mahdollisimman todenmukaisen käsityksen asukasneuvonnan asiakkaiden kokemuksista. Otimme tutkimukseen mukaan vielä kaksi haastateltavaa, joten lopulliseksi haastattelumääräksi tuli kuusi asukasneuvonnan asiakasta. Jokaisella haastateltavalla oli kokemuksia kriisiytyneestä asumistilanteesta ennen asukasneuvontaan päätymistä. Emme paljasta opinnäytetyössä haastateltavien nimiä tai muita tunnistettavia tietoja vaan he esiintyvät tekstissä termeillä haastateltava 1, 2, 3, 4, 5 ja 6.

Syksyllä 2018 suunnittelimme kysymysrunгон haastatteluja varten. Se sisälsi neljä avointa kysymystä:

1. Minkälainen elämäntilanteesi oli ennen Nuorisosäätiön asukasneuvonnan alkamista?
2. Minkälaista apua tai tukea olet saanut Nuorisosäätiön asukasneuvonnasta?
3. Kerro tämänhetkisestä elämäntilanteestasi.
4. Haluatko antaa jotain palautetta Nuorisosäätiön asukasneuvonnasta?

Hyväksytimme kysymysrunгон asukasneuvojilla ennen kuin aloitimme haastattelut. Neljä ensimmäistä haastattelua tapahtui syyskuussa 2018 Nuorisosäätiön tiloissa ja loput kaksi helmikuussa 2019. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluin. Saimme asukasneuvojilta nuorten luvalla heidän yhteystietonsa ja lähetimme heille haastattelukutsut, joissa kerroimme mitä opinnäytetyömme käsittelee ja mihin tarvitsemme haastatteluita (LIITE 1.) Helmikuussa suoritettuja haas-

tatteluja varten muokkasimme haastattelukutsua lisäämällä kutsuun haastattelussa kysyttävät kysymykset, jotta nuori voisi valmistautua haastatteluun etukäteen. (LIITE 2.)

Ennen haastattelujen toteuttamista harjoittelimme narratiivista haastattelutapaa keskenämme. Kuvittelimme haastattelutilanteen ja harjoittelimme sekä haastateltavan että haastattelijan roolia. Nauhoitimme harjoitteluhaastattelut ja kuunteelimme ne jälkikäteen. Tämä toi meille kokemusta ja itsevarmuutta varsinaisia haastatteluja varten.

Kun nuori saapui haastattelutilanteeseen, pyrimme tietoisesti luomaan rentoa ja avointa tunnelmaa. Juttelimme ensin asioista, jotka eivät liittyneet haastatteluun ja asetuimme mukavasti haastattelutilaan. Tarjolla oli karkkia ja kahvia tai teetä. Allekirjoitimme yhdessä sopimuksen, joka käsitteli salassapitoa, henkilötietojen käsittelyä ja lupaa käyttää haastattelumateriaalia opinnäytetyössä (LIITE 3.) Haastattelut nauhoitettiin ja tallennettiin Ipadin nauhoitusohjelmalla. Ipadille pääsee vain salasanalla ja nauhoitusohjelmassa on erikseen salasana, joka vaaditaan haastatteluiden kuuntelemiseen. Näin varmistimme, että haastattelumateriaali ei päädy ulkopuolisten käyttöön. Haastattelunauhakat poistettiin heti litteroinnin jälkeen.

Huomasimme jo ensimmäisen haastateltavan kohdalla narratiivisen haastattelun olevan nuorille melko haasteellinen tapa kertoa omaa tarinaansa. Vastaukset olivat lyhyitä, eivätkä muodostaneet yhtenäistä kertomusta nuoren kokemuksista. Sen takia esitimme alkuperäisten kysymysten lisäksi myös muita tarkentavia kysymyksiä, jotta saisimme tarpeeksi materiaalia opinnäytetyötä varten, ja osa haastatteluista muistutti lopulta myös teemahaastatteluja. Kahta viimeistä haastattelua varten päätimme lähettää haastateltaville haastattelukysymykset jo etukäteen, jotta he saivat rauhassa tutustua niihin ja pohtia, miten haluavat kertoa oman tarinansa. Yksi haastateltavista (haastateltava 6) halusi kertoa tarinansa kirjallisessa muodossa. Hän vastasi kysymyksiimme sähköpostilla ja kirjoittikin eheän tarinan, joka vastasi hyvin haastattelukysymyksiimme.

5.4 Aineiston analysointi

Haastattelujen jälkeen kuuntelimme haastattelunauhoitteet ja litteroimme ne tarkasti Word-tiedostoon. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä noin 20 sivua rivivälillä 1,5 kirjoitettuna. Luimme toisillemme ääneen tekstejä ja valikoimme yhdessä opinäytetyömme kannalta tärkeitä sisältöjä peilaten niitä tutkimuskysymykseen ja haastatteluissa esittämiimme neljään kysymykseen. Valitsimme haastatteluista suoria lainauksia, jotka liitimme opinäytetyömme tulokset-osioon. Lajittelimme valitsemamme lainaukset haastatteluissa kysymiemme neljän kysymyksen mukaisesti eri otsikoiden alle.

Käytimme haastattelujen sisällön analysoinnissa apuna tietoa ja ohjeita sisällönanalyysista. Kvalitatiivisia tutkimuksia analysoidaan usein sisällönanalyysilla. Se on kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analysointia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91—92.) Tässä opinäytetyössä kyseessä on nauhoitetut haastattelut ja yksi kirjallinen tarina. Ensin tulee päättää, mikä aineistossa kiinnostaa. Kun aineistoa kerätään, täytyy muistaa tutkimuskysymys ja tarkastella materiaalia tutkimuskysymyksen näkökulmasta. Kerätystä aineistosta etsitään oleellisesti tutkittavaan ilmiöön liittyvät kokonaisuudet. (Kananen 2017, 131—132.) Tässä opinäytetyössä tutkimuskysymys on: Miten Nuorisosäätiön asukasneuvonta tukee itsenäistyvää nuorta?

Seuraavaksi täytyy käydä läpi aineisto, erotella ja merkitä ne asiat, jotka ovat kiinnostavia tutkimuksen kannalta ja jättää pois kaikki epäoleellinen. On tärkeää muistaa keskittyä siihen, mitä tutkii. Tämän jälkeen kerätään oleelliset asiat yhteen ja eritellään ne muusta aineistosta. Tutkimuskysymystä koskeva aineisto erotellaan teemojen mukaisesti, jotta voidaan tuottaa selkeä teemoittain etenevä analyysi. Lopuksi kirjoitetaan yhteenveto tuotetusta materiaalista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92.)

Käytimme sisällönanalyysin tapana narratiivista analyysia. Aineiston analyysimenetelmä voidaan jakaa narratiivien analyysiin sekä narratiiviseen analyysiin. Narratiivisen analyysin tavoitteena on kuulla kertojan ääni ja etsiä tarinasta juoni. Tavoitteena on myös analysoida kertojan ja tutkijan välistä yhteistyötä tarinan

tuottamisessa. (Erkkilä 2011, 200—201.) Opinnäytetyössämme haastatteluja analysoidessamme pyrimme nimenomaan ymmärtämään kertojaa ja saamaan hänen äänensä kuuluville. Pyrimme löytämään tarinan juonen ja ymmärtämään tapahtumia ja niiden syitä ja seurauksia. Haastatteluja toteuttaessa olimme tutkijoina yhteistyössä haastateltavan kanssa ja haastatteluja analysoitaessa jouduimme analysoimaan myös omaa osuuttamme tarinan luomisessa. Pohdimme, miten kysymyksemme haastattelutilanteissa vaikuttivat tarinan muotoutumiseen. Emme halunneet kysymyksillämme hakea tietynlaisia vastauksia vaan halusimme, että haastateltava on tarinan päähenkilö ja määrittelee itse kokemuksensa.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Nuorten elämäntilanne ennen asukasneuvonnan alkamista

Jokaisella haastattelemaillamme nuorella oli jo ollut ensimmäinen oma vuokra-asunto ennen Nuorisosäätiön asukasneuvontaan päätymistä. Heitä kaikkia yhdisti se, että he eivät kyenneet jostain syystä pitämään asuntoaan tai jälkihuollon loputtua asuminen asunnossa ei ollut enää mahdollista. Haastattelemaillamme nuorilla oli monin tavoin hankala elämäntilanne, johon asunnon menettäminen vaikutti negatiivisesti.

Yksi haastateltavista sai asunnon Nuorisosäätiöltä jälkihuollon loputtua. Lastensuojelun jälkihuollon asiakkaana nuori on saanut tukea itsenäiseen asumiseen ja usein nuori tarvitseekin vielä tukea jälkihuollon loputtua.

Haastateltava 1: Mul oli jälkihuollosta (asunto) siis lastun kautta. Sain tukiasunnon sieltä ja sit mul loppu jälkihuolto, kun täytin 21 niin sain sit täältä.

Eräällä haastateltavallamme oli ollut vuokra-asunto, jossa hän asui kämppäkaverinsa kanssa, mutta asuminen kämppiksen kanssa ei ollut onnistunut.

Haastateltava 2: Mä muutin mun ensimmäiseen kämppään 2014 ja mä asuin siinä pari vuotta. Sit meni kämppiksen kaa sukset ristiin ja oli pakko muuttaa mutsille takas vähäks aikaa ja se oli ihan kauheeta, ku mul on pikkuveli siel ja tota noin mutsi ja se kämppä ei ollu mitenkään kovin iso ja mä kirjaimellisesti nukuin sohvalla. Sitten niinku etin aika epätoivoisesti ihan mistä vaan kämppiä.

Nuoren jouduttua asunnottomaksi yksi vaihtoehto on muuttaa takaisin vanhempien luo. Takaisin kotiin muuttaminen saattaa tuntua nuoresta epämiellyttävältä ja hidastaa nuoren itsenäistymisprosessia. Kotona ei välttämättä ole riittävästi resursseja ottaa nuorta takaisin kotiin ja tarjota nuorelle hänen tarvitsemaansa omaa tilaa.

Haastateltava 3: Joo, sillai heti ysin jälkeen mulla meni vähän silleen, että koulu ei silleen hirveästi kiinnostanut. Aloitin datanomiopinnot ja olin vuoden siellä, sitten jäin luokalle, sitten jouduin heti seuraavana

vuonna vankilaan ja sit se mun koulumenestys meni vähän silleen kokonaan huonosti.

Yksi haastateltavista oli päätynt asunnottomaksi saatuaan hädön edellisestä asunnostaan. Hänellä oli vuokravelkaa ja muutenkin haasteellinen elämäntilanne. Hänellä ei ollut mitään paikkaa mihin mennä ja hän joutui asumaan autossaan.

Haastateltava 6: Olen pitkään ollut riidoissa vanhempien kanssa, eikä ollut pahemmin kavereita, lähinnä tuttuja. Siitä alkoi elämän ongelmat asunnon hädöstä lähtien. ... oli huono olo vanhemmista, kavereista, työttömyydestä, siitä että en löytänyt elämässä sitä mikä olisi juuri minulle kiinnostavaa, vaikka olen aina ollut motivoitunut, motivaatio vaan lähti johonkin yht´äkkiä. En maksanut pitkään aikaan laskuja...

Haastateltava 6: Olen yöpynyt autossa pitkän aikaa, ei ollut edes missä käydä suihkussa kunnolla. Kirjoitin moneen tahoon, mistään en saanut apua koska entisestä asunnosta oli velkaa. Päätin laittaa viestiä Nuorisosäätiöön, se oli viimeinen mahdollisuus saada jotain, en edes unelmoinut, että saisin näin nopeasti asunnon.

Haastatteluissa kävi ilmi, että kenelläkään nuorista ei ollut työ- tai opiskelupaikkaa tai opinnot olivat keskeytyneet ennen asunnon saamista Nuorisosäätiöltä. Tällainen elämäntilanne, jossa nuori ei ole kiinnittyneenä mihinkään toimintaan saattaa olla hyvinkin kuormittava. Kun tähän lisätään vielä asunnottomuus, nuoren kokonaisvaltainen hyvinvointi on todella uhattuna.

Haastateltava 4: No, mähän en sinänsä päätynt asukasneuvontaan juurikaan. Mä olin sitä ennen kun sain tän asunnon Nuorisosäätiöltä käytännössä ihan asunnoton sen jälkeen, kun mun vuokrasopimus sanottiin irti Hoasilta syyskuussa 2014. Ja tää aikaväli syyskuu 2014 - elokuu 2017 oli aikamoista vuoristorataa ja hyllyn myllyä niin sanotusti. Käytännössä olin tällainen niin kuin romanikerjäläinen, asuin kavereiden luona pääkaupunkiseudulla, milloin Espoossa, milloin Vantaalla ja milloin Helsingissä, ja sitten vanhempien luona kävin välillä asumassa. Sitä rumbaa jatkui tosiaankin se useampi vuosi ja sitten siinä samalla hain töitä, olin siis työttömänä käytännössä kans ja opinnot oli kesken ja se oli niin fyysisesti kuin henkisesti aika rankkaa.

6.2 Nuorisosäätiön asukasneuvonnan antama tuki ja apu

Tutkimusaineistossamme kaksi nuorista mainitsi saaneensa tukea erityisesti raha- ja virastoasioiden hoitamisessa. Nuoret kokivat saaneensa helposti apua asukasneuvonnasta sitä pyytämällä ja olivat osanneet ottaa apua vastaan. Myös kuulluksi tuleminen sekä asukasneuvonnan tuoma turvallisuuden tunne koettiin nuorelle mainitsemisen arvoiseksi asiaksi.

Haastateltava 1: Täältä on vaan voinut käydä kysymässä kaikki nää vuokrajutut ja noi. Ja sit ne on auttanut kaikissa Kela-asioissa ja niiden kanssa ja näiden hakemusten kanssa.

Haastateltava 2: Varmaan ehk isoin apu mulle on ollut toi niin ku että jos silloin kun mä muutin niin mä olin työtön. Niin just autettiin tosi paljon noitten asumistuki tai Kelan hakemusten kanssa, ne on niinku vieläkin mulle hepreaa, ne on niinku kauheita. Tosi hyvin niinku välillä kädestä pitäen autettiin niissä. Se oli niinku kaikista ison apu ja ehkä ihan vaan niinku semmonen fiilis, et voi aina soittaa jos on joku ongelma. Ja niinku silleen, et on sellanen fiilis, et tulee kuulluks. Jos vertaa niinku siel aiemmassa kämpässä, se oli yksityinen vuokranantaja. Se oli niin kauheeta vääntöä sellasista ihan naurettavista pikku jutuista, et on tää huomattava parannus, et niinku yleinen sellanen turvallisuuden tunne on ollu kaikista avuliainta.

Haastateltava 5: Sara (asukasneuvoja) on aina ymmärtänyt ja se on ollut semmoinen tosi ystävällinen ja näyttää esimerkkiä muille asiakaspalvelijoille et kuinka pitäis olla asukkaan rinnalla ja ihminen pitäis ottaa ihmisenä ja asettua sen osaan.

Yhteydenpidon helppous asukasneuvojiin oli nuorille tärkeää. Asukasneuvojien kerrottiin olevan helposti lähestyttäviä ja tavoitettavissa ja heiltä saatu apu on tullut nopeasti. Asukasneuvoja voitiin lähestyä monella tavalla. Heidät pystyi tavoittamaan toimistoaikoina ilman ajanvarausta ovelle koputtamalla, soittamalla, laittamalla sähköpostia tai WhatsApp-viestejä.

Haastateltava 3: Ensinnäkin Sara (asukasneuvoja) on ollut tosi hyvä ja oon ollut tosi iloinen, koska aina kun oon jotain kysynyt oon saanut kaikki heti hoidettua. Ei pitänyt tosiaan kuin lähettää viestiä Whatsapissa niin se on ollut tosi hyvä.

Haastateltava 5: No se on parempi, koska mä en saanut edellisessä talossa niitä ihmisiä kiinni, niinku niillä on sellaiset tietyt puhelinpalvelut, en nyt muista tarkkaan mut ihan muutama tunti vaan. Mut näillä

vaan voi saada kiinni vaikka aamu kahdeksaltakin, et aina ne on niinku tavoitettavissa. Et kunnallisessa ne ei oo, et niissä on niinku maanantaista keskiviikkoon, niinku esimerkkinä, mut nää on niinku koko ajan nää Nuorisosäätiön ihmiset.

Eräs haastateltava kertoi, ettei kokenut tarvetta henkilökohtaiselle asukasneuvonnalle, mutta koki saaneensa apua oman asuintalonsa yhteisöllisten asioiden hoitamiseen. Tästä voimme päätellä, että asukasneuvojan toimenkuva on laaja, sillä hän auttaa niin yksilöitä kuin yhteisöjäkin. Asukasneuvoja tietää usein yhteisön, jossa nuori asuu ja osallistuu asukastoimikuntien kokouksiin, joissa hänen roolinsa on kuunnella asukastoimikuntaa mietityttäviä asioita ja viedä niitä eteenpäin tahoille, jotka voivat vaikuttaa näihin asioihin.

Haastateltava 4: Siis mä oon lähinnä ollut yhteydessä Saran (asukasneuvoja) kanssa. En niinkään omaan asumiseen liittyvissä asioissa vaan lähinnä yleispätevissä ja muodollisissa asioissa ja lähinnä sellaisissa asioissa, mitkä on herättänyt tyytymättömyyttä Nuorisosäätiön etenkin tässä (x asuinkohteessa) ja ylipäättänsä sellaisissa asioissa, jotka vaikuttaa kaikkien asukkaiden asumiseen ja arkeen.

Haastatteluissa nuoret kertoivat, että he voivat kääntyä asukasneuvojan puoleen myös kiinteistöhuoltoon koskettavissa ongelmissa. Osa haastateltavista ei hahmottanut asukasneuvojan toimenkuvaa. He kokivat saaneensa apua myös kiinteistöhuoltoon liittyvissä pulmissa, vaikka tosiasiasa asukasneuvoja on ohjannut asukasta siinä, mihin tulee olla yhteydessä, jos kiinteistössä on huolettavaa. Asukasneuvojan toimenkuvaan ei kuulu kiinteistöhuolto, mutta hän voi ohjata nuorta siinä, mihin tulee olla yhteydessä.

Haastateltava 4: Lähinnä ne on koskettanut isännöintiä ja kiinteistöhuoltoa ja tällaisia yleisiä asioita.

Haastateltava 5: Mut just jossain pienissä asioissa, kun näil on eri asia kuitenkin ku jollain kunnallisella. Sit se aina auttaa niinku kaikissa saunavuoroissa tai mitä asiaa soitan niin se kuitenkin aina auttaa.

6.3. Nuorten elämäntilanne asukasneuvonnan alkamisen jälkeen

Kaikki haastateltavat kertoivat olevansa tällä hetkellä joko työ- tai opiskeluelämässä tai pyrkimässä siihen suuntaan. Asukasneuvonnan aikana usko tulevaisuuteen ja omaan pärjäämiseen vahvistui. Oman asunnon myötä nuoret kokivat voivansa suunnitella elämäänsä eteenpäin.

Haastateltava 1: No on se pikkusen muuttunut, et mä kävin kouluu täs ja valmistuin ja tota oon ollu duuniski täs ja tota nyt mä en oo töissä mut yritän täs saada.

Haastateltava 2: Oikein hyvin menee. Mulla loppu just tota sellanen pitkäaikaisempi työsuhde ja tota noin nyt etin duunia, vähän teen keikkaduunia sinne sun tänne. Tyttöystävä löytyy, mikä on tosi kiva ja kaikki on suhteellisen hyvin.

Haastateltava 3: Joo, mulla oli viime vuonna vähän rankka vuosi, niin sit tää on ollut siitä lähtien, kun muutin pois entisestä asunnosta, kaikki on mennyt paljon paremmin. En ole vielä kukaan saanut duunia, mut sit mä menin sellaiseen uravalmennukseen ja siitä hain taas kouluun.

Yksi haastateltavista kertoi, että asukasneuvonnasta on ollut ja on edelleenkin hänelle paljon hyötyä. Hän pitää asukasneuvojaansa yhteyttä säännöllisesti ja kertoi saamansa tuen helpottavan hänen elämäänsä.

Haastattelija: Osaatko kuvitella sitten, että jos sulla ei olis ollut tätä asukasneuvontaa, että millaisessa tilanteessa sä olisit?

Haastateltava 2: Ois varmaan asiat hyvin paljon kaoottisemmin, et joo ihan varmasti. Viime viikolla viimeks soitin Eevalle (asukasneuvoja) jostain asiasta ja kysyin vaan neuvoa ja sain sitä tosi nopeesti. Et ois varmasti hyvin paljon kaoottisempi.

Nuorten vastauksista voi päätellä, että oman asunnon tuoma vakaus ja turvallisuus ovat edesauttaneet nuoren hyvinvointia. Kaikki haastateltavat kertoivat, että oman kodin ja sen ylläpitämisen merkitys on vaikuttanut nuoren kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.

Haastateltava 4: Onhan se väistämättäkin ihan selvää, että se tavaltaan se tunne siitä, että onko sulla oman elämän kaikki langat käsissä vai ei, niin onhan se ihan ilmiselvää, että ootko asunnoton vai onko sulla katto pään päällä.

Aina oma asunto ei kuitenkaan poista kaikkia elämän osa-alueiden haasteita. Yksi haastateltava kertoi, että vaikka hänen elämäntilanteensa on edelleenkin haastava, asukasneuvonnan antaman tuki on hänelle tärkeää.

Haastateltava 6: Olen tullut raskaaksi ja ex mies häiritsee nyt koko ajan, eli ongelman jälkeen tulee aina uusia ongelmia, mutta tässäkin tilanteessa asukasneuvoja auttoi minua, kun menin tämän ongelman kanssa toimistoon. Olen todella onnellinen, että sellaisia ihmisiä löytyy, jotka oikeasti tekevät työtä eikä vaan istu palkan takia.

Eräs nuori kertoi, että asuminen Nuorisosäätiön talossa on välillä levotonta. Kaikki nuoret eivät kunnioita asumisrauhaa ja tunnelma nuorten asuttamassa talossa voi joskus olla ahdistava.

Haastateltava 6: Harmittaa kuitenkin se, että monet ulkomaalaiset ja nuoret suomalaiset jotka asuvat nuorisosäätiön asunnoissa, tekevät mitä hyvänsä talon rakennuksessa, eivät kunnioita sitä, että heille on myönnetty asunto. Olen monia sellaisia ihmisiä huomannut, joiden takia vähän pelottavaa ja ahdistavaa asua talossa, kun ei tiedä mitä rapussa voi tapahtua, koska paljon päihtyneitä ihmisiä useimmiten, juuri tässä talossa.

6.4 Nuorten ajatuksia Nuorisosäätiön asukasneuvonnasta

Haastatteluissa tuli ilmi, että nuoret ovat kiitollisia sekä Nuorisosäätiöltä saamaansa vuokra-asunnosta että asukasneuvonnan kautta saamastaan tuesta. Vakaa asumistilanne on mahdollistanut nuorille tunteen uudesta alusta ja elämässä eteenpäin pyrkimiseen. Myös asukasneuvojan työ koettiin tärkeänä tehtävänä.

Haastateltava 1: Siit mä oon ainakin tosi kiitollinen, et sain viime keväänä ton mun uuden kämpän. Mä asuin mun exän kaa ja meil meni poikki. Sit niinku mul ei ollu kämppää ja sit mä sain tosi nopee täält asunnon. Mä soitin tolle Eevalle ja sit mä sain kämpän tosi nopee. Siit mä oon tosi kiitollinen, et sain niinku uuden alun. Mä tykkään

silleen täst säätiöst, tääl on edulliset vuokrat ja sit on tää asukasneuvonta. Tänne voi vaan soittaa tai tulla käymään ja kysyy noit vuokra-tilanteita ja tälleen. Toi on tosi tärkeä työ auttaa nuorii.

Haastateltava 5: On silleen, et tuntee niinku sen et ei oo niille niinku vaan asiakas, vaan ne käsittelee sua ihmisenä. Se helpottaa elämää, mikä se sana nyt sit on.

Haastateltava 6: Toivon, että he jatkavat samaan malliin, auttavat ja tukevat nuoria sekä tekevät oikeata työtä. Olen todella kiitollinen ja haluan että he sen tietävät.

Osa haastateltavista ei käsittänyt asukasneuvonnan ja kiinteistöhuollon eroa, vaan he pitivät palvelua samana. Asukasneuvonnasta kysyttäessä nuori saattoi kertoa esimerkiksi asunnon kuntoon liittyvistä ongelmista. Nuoret kertoivat, että asukasneuvojalle ongelmista kertominen saattaa tuoda apua tilanteeseen kuin tilanteeseen, vaikka asia ei varsinaisesti asukasneuvojan työhön kuuluisi.

Haastateltava 3: Kaikki on ollut ihan hyvin periaatteessa. Ainoa nyt vaan ihan viime aikoina jotain niiden on pitänyt korjata koko ajan, niin niissä on aina kestänyt.

Eräs haastateltava ajatteli, että asukasneuvojat tekevät vain ylempien tahojen ja johdon asettamia töitä ja niiden ohjeiden mukaisesti, eivätkä voi vaikuttaa oman työnsä sisältöön. Haastattelusta voi päätellä, että nuori saattoi tuntea itsensä vain työn kohteeksi, josta säätiö ja asukasneuvoja saavat palkkaa.

Haastateltava 4: Koska kaikki ajattelee pelkästään omaa persettään, omaa etuaan ja sitä rahaa. Ei niinkään sitä, että mitään ei ajatella oikeastaan asiakaslähtöisesti vaan lähinnä taloudellisesti. Se on tosi surullista.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Johtopäätökset tutkimustuloksista

Tutkimustulosten perusteella asukasneuvonta on ollut haastattelimillemme nuorille tärkeä tukimuoto itsenäistymisprosessissa. Opinnäytetyömme osoittaa, että Nuorisosäätiön asukasneuvojen tekemä työ nuorten parissa vaikuttaa positiivisesti nuorten elämään. Vuonna 2018 Nuorisosäätiön asukasneuvojen määrä väheni huomattavasti, mutta asiakasmäärät pysyivät samana. Asukasneuvonnalle on selkeästi tarvetta, joten toivomme, että neuvonnan resursseista ei tingittäisi jatkossa. Nuorten saama tuki asumiseen vaikuttaa kokonaisvaltaisesti nuoren elämään. Haastattelujen perusteella asukasneuvonnalla voidaan ehkäistä syrjäytymistä ja asunnottomuutta, ja näin sillä on vaikutusta yksilön lisäksi myös yhteiskunnallisella tasolla.

Tutkimuksessamme tavoitteenamme oli selvittää, miten Nuorisosäätiön asukasneuvonta tukee itsenäistyvää nuorta? Haastatteluissa nuoret kertoivat saaneensa apua esimerkiksi virastoasioiden hoitamiseen. Asukasneuvojan kanssa voitiin täyttää yhdessä Kelan ja Työvoimatoimiston lomakkeita, ja apua saatiin myös koulutus- ja työelämään hakeutumiseen. Osa nuorista sai apua asumiseen liittyviin käytännön asioihin, kuten esimerkiksi yhteydenpitoon kiinteistöhuollon kanssa ja asunnon kuntoon liittyvissä kysymyksissä. Yhteyttä asukasneuvojiin otettiin myös asioissa, jotka eivät kuulu asukasneuvojan työnkuvaan. Asukasneuvojat auttoivat nuoria näissäkkin tilanteissa. Moni nuori kertoi myös turvallisuudentunteesta, jota asukasneuvojen kanssa työskentely toi nuoren elämään. Asukasneuvojille annettiin palautetta heidän tavastaan kohdata nuoria. Heidän kerrottiin olevan ammattitaitoisia ja kohtaavan ihmisen yksilöllisesti ja kunnioittavasti.

Kaikki haastateltavat kertoivat, että Nuorisosäätiön asukasneuvojiin on helppo pitää yhteyttä erilaisten kanavien kautta. Se, että asukasneuvojat ovat tavoitettavissa nopeasti ja matalalla kynnyksellä, sai kiitosta nuorten keskuudessa. Asukasneuvonnan vaikuttavuutta parantaakin se, että palvelun saamiseen on matala

kynnys. Jos palvelu on lähellä ja yhteyttä voi ottaa monin eri keinoin, avun pyytäminen on helpompaa. (Tykkyläinen 2017, 12.)

Haastatteluissa kysyimme nuorilta heidän elämäntilanteestaan ennen asukasneuvonnan alkamista ja sen nykyistä tilaa. Ennen asukasneuvonnan alkamista kaikki haastattelemamme nuoret olivat koulutus- ja työelämän ulkopuolella. Nuorisosäätiöltä asunnon saamisen ja asukasneuvonnan alkamisen jälkeen nuoret olivat saaneet joko työ- tai opiskelupaikan, tai hakeutumassa siihen suuntaan. Myös Saukkosen (2015, 50—53) pro gradu tutkimuksessa todetaan, että tutkittavana olevat nuoret uskoivat tulevaisuuteen oman asunnon saamisen jälkeen. Heillä oli tulevaisuuden suunnitelmia ammattiin ja töihin liittyen ja nuoret haaveilivat myös omistusasunnosta. Myös yhteiskunnan tukijärjestelmän piiriin pääseminen helpottui asunnon saamisen myötä.

Kiitollisuus Nuorisosäätiön halvoista vuokrista, asukasneuvonnasta, sen laadusta ja nopeudesta tuli ilmi nuorten kertomuksista. He pitivät asukasneuvontaa ja nuorten auttamista tärkeänä työnä.

7.2 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisessä tutkimuksessa tulee noudattaa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta). Olemme tätä opinnäytetyötä tehdessämme pyrkineet mahdollisimman eettiseen toimintaan, sillä etenkin sosiaalialalla työskennellessä ja arkaluontoisia asioita käsitellessä on tärkeää, että eettisyys toteutuu tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Olemme myös halunneet kunnioittaa muiden tutkijoiden saavutuksia ja viitanneet asianmukaisesti heidän julkaisuihinsa antaen heidän töilleen niille kuuluvan arvon.

Olemme läpi tämän tutkimuksen huomioineet ihmistieteisiin luettavaa tutkimusta koskevia eettisiä periaatteita. Niiden mukaan tutkittavien henkilöiden ihmisoi- keutta tulee kunnioittaa, vahingoittamista välttää ja yksityisyys, sekä tietosuoja

huomioitava. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta). Tähän tutkimukseen osallistuminen oli kaikille osallistujille vapaaehtoista ja he saivat perääntyä tutkimuksesta missä tahansa vaiheessa. Kerroimme haastateltaville mihin käytämme haastateluäänitteitä ja olemme allekirjoittaneet heidän kanssaan sopimukset siitä, että saamme käyttää niitä tässä tutkimuksessa.

Henkisten haittojen välttämiseen kuuluu arvostava kohtelu, sekä kaikkia haastateltavia kunnioittava kirjoittamistapa tutkimusjulkaisussa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta). Kerroimme haastateltaville, miten he voivat halutessaan saada haltuunsa valmiin opinnäytetyön ja olemme kirjoittaneet työtä siten, että emme loukkaa puheissamme haastattelemiamme nuoria.

Esiteltyämme opinnäytetyön suunnitelman seminaarissa saimme kommentteja siitä, onko tutkimuksen kannalta eettisesti paras ja luotettavin vaihtoehto, että Nuorisosäätiön asukasneuvojat valitsevat itse tutkimukseen osallistuvat nuoret. Pohdimme asiaa yhdessä ja tulimme siihen tulokseen, että tällä tavalla toimiminen oli ainoa toimiva ratkaisu. Emme olisi voineet saada asukasneuvojilta heidän asiakkaidensa yhteystietoja sitä varten, että olisimme itse voineet osallistua haastateltavien valintaan. Luotimme kuitenkin asukasneuvojien ammattitaitoon ja siihen, että myös heillä oli tavoitteena saada mahdollisimman todenmukaista tietoa ja luotettavia tutkimustuloksia.

Otimme tutkimuksessa huomioon haastateltavien anonyymiyden ja kaikki tunnistettavat tiedot on poistettu tai muutettu. Kaikki opinnäytetyössä käytetyt sitaatit on valittu tarkasti, jotta sitaateista ei ilmene liian yksityiskohtaista tietoa haastateltavien elämästä. Jätimme kertomuksista pois esimerkiksi asuintalojen sijainnit tai oppilaitokset, joissa haastateltavat ovat kertoneet opiskelleensa. Haastattelutilanteissa kohtasimme nuoret kunnioittavasti ja muistutimme heitä, että he voivat perääntyä missä tahansa tutkimuksen vaiheessa, eikä heidän tarvitse vastata kysymyksiin, jos se ei tunnu heistä sopivalta.

Tutkimusta tehtäessä on pohdittava, miksi tutkimus tehdään ja kuka siitä hyötyy. Sosiaalialan perimmäinen tavoite on auttaa ihmisiä ja siksi olemme sitä mieltä,

että tämä opinnäytetyö on sosiaalialan perimmäisen tavoitteen täyttävä. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli saada Nuorisosäätiön asukasneuvojille vahvistavaa kokemusta heidän työnsä merkittävydestä. Jos tämän opinnäytetyön kautta Nuorisosäätiön asukasneuvojat pystyvät parantamaan tarvittaessa työnsä laatua, tarkoittaa se sitä, että opinnäytetyöstämme hyötyvät asukasneuvojien lisäksi myös heidän asiakkaansa. Näin ollen sosiaalialan perimmäinen tavoite, eli ihmisten auttaminen toteutuu tässä opinnäytetyössä.

7.3 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyöprosessimme aikana yhteistyö Nuorisosäätiön työntekijöiden kanssa oli antoisaa ja pääsimme tutustumaan tarkemmin heidän tärkeään ja haastavaan työhönsä asukasneuvojina. Heiltä saamamme ohjeistus ja palaute prosessin eri vaiheissa auttoi kehittämään työskentelyämme oikeaan suuntaan ja näkemään asioita erilaisista näkökulmista. Opinnäytetyöraportin valmistuttua lopulliseen muotoonsa järjestämme Nuorisosäätiöllä tilaisuuden, jossa esittelemme työmme koko Nuorisosäätiön henkilökunnalle. Näin asukasneuvojien lisäksi myös muut työyhteisön jäsenet saavat tietoa siitä, millainen merkitys asukasneuvonnalla on heidän asiakkailleen.

Opinnäytetyöseminaareissa saamamme palaute opettajilta ja toisilta opiskelijoilta oli arvokasta. Muiden opiskelijoiden töiden etenemisen seuraaminen ja tekemämme opponoinnit olivat hyviä oppimistilanteita ja auttoivat pääsemään eteenpäin omassa prosessissamme. Tiivis ja sujuva työskentely parityönä sekä avoin ja keskusteleva työskentelyotteemme helpotti työn tekemistä.

Opinnäytetyön teoriaosuutta rakentaessamme tutustuimme suureen määrään fakta- ja tilastotietoa sekä tutkimuksia liittyen suomalaisten nuorten hyvinvointiin, asunnottomuuteen sekä asumisen tuen vaikutuksiin. Tutkimamme ilmiöt ovat niin laajoja, että niistä löytyy aina uutta mielenkiintoista opittavaa, sillä yhteiskunta ja tilanteet muuttuvat ajan kuluessa. Arvioidessamme ammatillista kasvuamme pohdimme oppimaamme sosionomin (AMK) tutkinnon kompetenssien kannalta

(Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2016. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit). Hyvinvoinnin suojaavien ja riskitekijöiden tunnistaminen sekä kyky soveltaa ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen näkökulmia kuuluu sosionomin asiakastyön osaamiseen. Opinnäytetyön teoriaosuus pohjautuikin suurilta osin juuri asiakasryhmämme hyvinvoinnin ja tuen tarpeen arviointiin, joten saimme uudenlaista asiantuntijuutta, joka auttaa meitä tulevaisuudessa työtehtävissämme sosiaalialan ammattilaisina. Myös sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamisemme vahvistui, kun perehdyimme lainsäädäntöön ja nuorille tarjolla oleviin palveluihin. Toinen meistä on hakeutumassa työelämässä nimenomaan nuorten kanssa tehtävään työhön. Toista kiinnostaa lisäksi vammaistyö, johon siihenkin tässä työstä opittu liittyy vahvasti ja auttaa tarkastelemaan kehitysvammaisten henkilöiden haasteita ja voimavaroja uusista näkökulmista.

Onnistuimme yhteistyössä työelämätahon kanssa suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan kvalitatiivisen tutkimuksen käyttäen menetelmänä narratiivista haastattelutapaa. Tämä osoittaa, että meillä on nyt tutkimuksellista kehittämis- ja innovaatio-osaamista, joka kuuluu sosionomin osaamisalueisiin. Kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen kannalta katsottuna keskityimme analysoimaan esimerkiksi huono-osaisuutta ja syrjäytymistä tuottavia yhteiskunnallisia rakenteita. Tässä opinnäytetyön raportissa esittelemämme teoretieto ja tutkimuksen tulokset tuottivat tietoa, josta on toivottavasti hyötyä muillekin alalla työskenteleville.

Nuorten kanssa toteuttamamme haastattelut olivat keskeisin osa prosessia. Meillä ei ollut juurikaan kokemusta vastaavanlaisista haastattelutilanteista, joten ensin meidän täytyi perehtyä narratiiviseen haastattelutapaan tutkimusmenetelmänä ja sisäistää, miten haastattelut kannattaa toteuttaa. Haastattelutilanteet tuntuivat niihin valmistautumisesta huolimatta yllättävän jännittäviltä. Haastattelujen edetessä itsevarmuutemme tilanteissa lisääntyi. Kaikki haastattelut eivät sujuneet täydellisesti ja välillä turhautti, kun huomasimme että haastateltavilta oli vaikea saada tavoittelemiamme tyyliltään kerronnallisia vastauksia kysymyksiimme. Jokainen haastattelu oli kuitenkin hyvä oppimistilanne ja tuotti olennaista tietoa tutkimukseen. Jälkeenpäin ajateltuna olisi voinut olla järkevää lähettää kaikille nuorille haastattelukysymykset etukäteen haastattelukutsun mukana. Tällöin

nuorilla olisi ollut aikaa rauhassa pohtia kysymyksiä ja niihin vastaaminen haastattelutilanteessa olisi voinut olla heille helpompaa.

Sosiaalialan eettiseen osaamiseen sisältyy, että osaa asettua yhteiskunnalliselta asemaltaan haavoittuvassa asemassa olevien yksilöiden ja ryhmien puolelle (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2016. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit). Tutkimukseen osallistuneiden nuorten kohtaamisten ja kertomusten avulla kykenimme samaistumaan heidän kokemuksiinsa siitä, millaista on olla nuori, joka on kohdannut monenlaisia haasteita elämässään. Haastattelutilanteet olivat koskettavia kokemuksia ja saivat miettimään työssämme käsiteltäviä ilmiöitä enemmän yksilöiden näkökulmasta. Asunnottomuuden vaikutukset nuoriin ja toisaalta heidän saamansa tuen vaikutus heidän elämäänsä tuntuivat haastattelujen jälkeen merkityksellisemmiltä kuin kirjoista tai muista tutkimuksista luettuina, kun saimme kohdata nuoret kasvotusten. Toivomme, että nuorten kokemukset jäävät tämän opinnäytetyön avulla myös lukijoiden mieleen. Kohtaamiset nuorten kanssa vahvistivat aiempia kokemuksiamme siitä, kuinka tärkeää asiakkaan yksilöllinen kohtaaminen, kuunteleminen, kunnioittaminen ja aito läsnäolo on ihmisten kanssa työskenneltäessä.

7.4 Jatkotutkimusideoita

Kysyimme Nuorisosäätiön asukasneuvojilta heidän mielipidettään jatkotutkimusideoista. Annoimme heille luettavaksi käsikirjoitusvaiheessa olevan opinnäytetyön ja he pitivät tahollaan palaverin, jossa pohtivat jatkotutkimusideoita. Nuorisosäätiön asukasneuvojien mielestä olisi kiinnostavaa kuulla nuorilta siitä, millälaisia palveluja nuoret toivoisivat asukasneuvojilta. Tässä opinnäytetyössä on tutkittu jo olemassa olevia palveluja, mutta nuorten toiveet ja tarpeet jäivät vielä kuulematta.

Esimerkkejä palveluista, joita nuoret saattaisivat kaivata, ovat siivousohjaus, elämäntilanteiden pohdinta ja taloudenhallinta. Resurssien ollessa liian pienet, eivät Nuorisosäätiön asukasneuvojat pysty olemaan yhteydessä nuoriin mielestään

riittäväällä tavalla. He haluaisivat pystyä tarjoamaan nuorille vieläkin intensiivisempää ohjausta ja tukea, jotta kokonaiskuva nuoren tilanteesta olisi asukasneuvojalle selkeämpi.

LÄHTEET

Aaltonen, S. & Berg, P. (2015). Nuorten ja palveluntarjoajien kohtaamisia. Teoksessa Aaltonen, S., Berg, P. & Ikäheimo, S. Nuoret luukulla – Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä (s.41-125). Helsinki: Unigrafia.

Arnett J. (2015). Emerging adulthood. New York: Oxford University Press.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (2018). Asunnottomuus väheni edelleen – nuorten asunnottomuus kasvusuunnassa. Saatavilla 16.2.2018 https://www.ara.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Uutiset_ja_tiedotteet/Uutiset_ja_tiedotteet_2018/Asunnottomuus_vaheni_edelleen__nuorten_a%2846195%29

Asumisen rahoitus ja kehittämiskeskus. Asumisneuvonnan toimintamallit. Saatavilla 18.5.2018 www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Oppaat/Asumisneuvonnan_opas/Asumisneuvonnan_toimintamallit

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Asumisneuvonnan työtavat. Saatavilla 18.5.2018 www.ara.fi/-FI/Tietopankki/Oppaat/Asumisneuvonnan_opas/Asumisneuvonnan_tyotavat

Asumisen rahoitus ja kehittämiskeskus. Asumisneuvonta päihinänkuoressa. Saatavilla 18.5.2018 www.ara.fi/-FI/Tietopankki/Oppaat/Asumisneuvonnan_opas/Asumisneuvonta_pahkinankuoressa

Asunto ensin. Asunto ensin – periaate. Saatavilla 23.1.2019 historia.asuntoensin.fi/asunto_ensin/asunto_ensin_-periaate

Asunto ensin. Tietoa asunnottomuudesta. Saatavilla 16.2.2019 <https://asuntoensin.fi/tietoa/>

- Asunto ensin. Tilastotietoja asunnottomuudesta. Saatavilla 3.5.2018
http://www.socca.fi/asunto_ensin/asunnottomuus/asunnottomuustilastot
- Erkkilä, R. (2011). Narratiivinen kokemuksen tutkimus: koettu paikka, tarina ja kuvaus. Teoksessa Kokemuksen tutkimus, merkitys- tulkinta- ymmärtäminen. Perttula, J. & Latomaa, T. (toim). Tampere: Juvenes Print.
- Hakola, L. (2018). Asumisneuvoja tsemppaa arkisen asumisen kiemuroissa. Nal. Saatavilla 22.2.2019 <http://www.nal.fi/nalli/asumisneuvoja-tsemppaa-arkisen-asumisen-kiemuroissa/>
- Halme, N, Hedman, L, Ikonen, R.& Rajala, R. (2018). *Lasten ja nuorten hyvinvointi 2017: Kouluterveyskyselyn tuloksia*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 18.2.2019 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136748/URN_ISBN_978-952-343-115-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Harkko, J., Lehikoinen, T., Lehto, S. & Ala-Kauhaluoma M. (2016). *Onko osa nuorista vaarassa syrjäytyä pysyvästi? Nuorten syrjäytymisriskit ja aikuisuuteen siirtymistä tukeva palvelujärjestelmä*. Sosiaali- ja terveyden turvan tutkimuksia. Helsinki: Juvenes Print.
- Helsingin kaupunki (2018). Eriarvoisuuden vähentämisen ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyn kaupunkistrategiahanke -Mukana- ohjelma. Saatavilla 25.2.2019 <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/strategia-ja-talous/kaupunkistrategia/eriarvoisuuden-vahentaminen/>
- Hopkins, P. (2010). *Young people, place and identity*. New York: Routledge.
- Hyvärinen, M. & Löyttyniemi, V. (2005). Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa *Haastattelu – tutkimustilanteet ja vuorovaikutus*. Ruusuvaara, J. & Tiittula, L. (toim.) Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

- Jokinen S. (2016.) Olisinpa kotona – Opas nuorten asumisen tukemiseen osana monialaista ennaltaehkäisevää yhteistyötä. Nuorisoasuntoliitto.
- Kananen, J. (2017). Laadullinen tutkimus pro-graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja.
- Karvonen, S. & Kestilä, L. (2014). Nuorten aikuisten syrjäytymisvaaraan liittyvä huono-osaisuus. Teoksessa Vaarama, M., Karvonen, S., Kestilä, L., Moisio, P. & Muuri, A. (toim). Suomalaisten hyvinvointi 2014 (s. 160-177). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print.
- Keskinen, V. (2012). Yksinäisyys ja talousongelmat nuorten arjen ongelmana Helsingissä. Teoksessa P. Borg, V. Keskinen & J. Väliniemi-Laurson (toim.), Yksin kaupungissa (s.71 – 82). Helsingin kaupungin tietokeskus. Saatavilla 8.5.2018 https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/16_04_25_Yksin_kaupungissa_ValiniemiLaurson_Borg_Keskinen.pdf
- Kilpeläinen P, Kostiainen E & Laakso S. (2015) Toiveet ja todellisuus – Nuorten asuminen 2014. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Kortelainen J. (2016). Nuorten asunnottomuus Helsingissä – ongelman laajuus ja mahdollisia ratkaisuja. Julkaisussa Kvartti – Helsingin kaupungin tietokeskus. Helsinki: Libris Oy.
- KvaliMOTV. Teemahaastattelu. Saatavilla 13.3.2019 https://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/kvali/L6_3_2.html
- L 1285/2016 Nuorisolaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- L 919/1985 Laki asunto-olojen kehittämistä. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1985/19850919>

Lautaniemi, E & Pirttioja, M. (2018). *Asunto + työ = homma himaan*. AM Digi-paino.

Malm, K. (2018). *Itsenäistynvä nuori, vahvistuja toimija*. Helsinki: Unigrafia.

Nuorisosäätiö. Saatavilla 3.5.2018 <https://www.nuorisosaatio.fi/nuorisosaatio>

Nuorisosäätiö. Tietoa säätiöstä. Saatavilla 8.2.2018 https://www.nuorisosaatio.fi/nuorisosaatio/tietoa_saatiosta

Näpärä, L. (2017). Haastattelun lajityypit. Saatavilla 28.1.2019 <https://www.spo-ken.fi/2180/>

Pekkarinen, E. & Myllyniemi, S. (2018). (toim.) Nuorisobarometri 2017 – Opin polut ja pientareet. Saataville 18.2.2019 https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2018/03/Nuorisobarometri_2017_WEB.pdf

Pulkkinen, J. & Rautopuro, J. & Välijärvi, J. (2017). Kaikki hyvin? Suomalaisnuorten hyvinvointi Nuorisobarometrin ja Pisatutkimuksen tulosten valossa. Teoksessa Pekkarinen, E. & Myllyniemi S. (toim.), Opin polut ja pientareet – Nuorisobarometri 2017 (s. 121–132.) Saatavilla 20.5.2018 https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2018/03/Nuorisobarometri_2017_WEB.pdf

Ranta, M. (2012). *Itsenäistyminen*. Nuorten linkki. Saatavilla 21.2.2019 <https://nuortenlinkki.fi/tietopiste/tietoartikkelit/mielenterveys/itsenaisyminen>

Raunio, K. (2010). *Syrjäytyminen*. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Jyväskylä: Bookwell Oy.

- Saukkonen, J. (2015). ”Se oli mun elämän raskainta aikaa” — Nuorten kokemuksia asunnottomuudesta. (Pro gradu –tutkielma, Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden laitos). Saatavilla 21.1.2019 [epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20150884/urn_nbn_fi_uef-20150884.pdf](https://publications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20150884/urn_nbn_fi_uef-20150884.pdf)
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto (2016). Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. Saatavilla 5.3.2019 <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2018). Jälkihuolto. Saatavilla: 27.2.2019 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2018). Nuoret. Saatavilla 16.2.2019 <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/elamankulku/nuoret>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2018). Nuorten syrjäytyminen. Saatavilla 22.2.2109 https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2018). Syrjäytyminen ja syrjäytymisen riskitekijät. Saatavilla 22.2.2019 https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen/syrjaytyminen-ja-syrjaytyminen-riskitekijat
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2018). Syrjäytyminen. Saatavilla 22.2.2019 <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/hyvinvointi/hyvinvointi-ja-terveyserot/syrjaytyminen>
- Tilastokeskus. Käsitteet ja kvalitatiivinen tutkimus. Saatavilla 6.5.2018 www.stat.fi/meta/kas/kvalit_tutkimus.html

- Timonen, S. (2012). Asumisneuvonnan avulla turvalliseen asumiseen. Haaste – asiantuntevasti rikoksentorjunnasta ja kriminaalipolitiikasta. Saatavilla <https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22012/asumisneuvonnanavullaturvalliseenasumiseen.html>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). Eettinen ennakoarviointi ihmistieteissä. Saatavilla 5.3.2019 <https://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakoarviointi-ihmistieteissa>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). Hyvä tieteellinen käytäntö. Saatavilla 5.3.2019 <https://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto>
- Tykkyläinen, S. (2017). Asumisneuvonnan vaikutus nuorten itsenäiseen ja vakaaseen asumiseen. Nuorisواسuntoliitto ry. Saatavilla 23.1.2019 www.nal.fi/wp-content/uploads/2018/01/Tutkimus_valmis_verkkoon.pdf
- Törrönen M, & Vauhkonen T. (2012). *Itsenäistyminen elämänvaiheena – osallistava vertaistutkimus sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten hyvinvoinnista*. Forssa: Forssa Print.
- Vaarama, M., Mukkila, S. & Hannikainen-Ingman, K. (2014). Suomalaisten elämänlaatu nuoruudesta vanhuuteen. Teoksessa Vaarama, M., Karvonen, S., Kestilä, L., Moisio, P. & Muuri, A. (toim). *Suomalaisten hyvinvointi 2014* (s. 20-39.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print.
- Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä (2013). Itsenäistyvän nuoren roolikartta. Saatavilla 21.1.2019 www.vslk.fi/index.php?id=21

Ympäristöministeriö. (2016.). Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma 2012—2015. Saatavilla 25.2.2019 [http://www.ymparisto.fi/FI-FI/Asuminen/Ohjelmat_ja_strategiat/Paattyneet_hankkeet/Pitkaaikaisasunnottomuuden_vahentamisohj\(1873\)](http://www.ymparisto.fi/FI-FI/Asuminen/Ohjelmat_ja_strategiat/Paattyneet_hankkeet/Pitkaaikaisasunnottomuuden_vahentamisohj(1873))

LIITE 1 Haastattelukutsu

TIEDOKSI HAASTATELTAVALLE

Hei!

Opiskelemme Diakonia-ammattikorkeakoulussa sosionomi (AMK) tutkintoa ja opintoihimme kuuluu opinnäytetyö, jonka aiheena meillä on **Nuorisosäätiön asukasneuvonnan merkitys itsenäistyväälle nuorelle**. Teemme opinnäytetyön yhteistyössä Nuorisosäätiön asukasneuvonnan kanssa.

Haastattelut ovat olennainen osa opinnäytetyötämme ja niiden avulla pyrimme saaman sisältöä opinnäytetyöhömmme. Kysymyksiä on kolme kappaletta ja ne ovat avoimia. Toivoisimme, että kertoisit kokemuksestasi tarinan muodossa, mutta voimme esittää tarvittaessa kertomusta helpottavia lisäkysymyksiä. Meille on tärkeää, että kerrot juuri sinun kokemuksesi asukasneuvonnan asiakkaana olemisesta ja saamasi tuen merkityksestä.

Vastaukset pysyvät anonyymeinä ja nimesi ja muut henkilökohtaiset tiedot siirretään siten, että sinua ei voida tunnistaa vastausten perusteella. Sinulla on myös mahdollisuus keskeyttää haastattelu tai kieltäytyä vastaamasta sinulle esitettyihin kysymyksiin.

Haastattelut toteutetaan yksilöhaastatteluina Nuorisosäätiön tiloissa Herttoniemessä ja haastatteluun varataan aikaa noin 45 minuuttia. Kiitokseksi ajastasi, Nuorisosäätiö on luvannut palkita haastatteluihin osallistuvat henkilöt pienimuotoisesti.

Kiitos avustasi!

Terveisin,

Enni Happonen ja Aino Keskisarja

enni.happonen@student.diak.fi

aino.keskisarja@student.diak.f

LIITE 2 Uusi haastattelukutsu

TIEDOKSI HAASTATELTAVALLE

Hei!

Opiskelemme Diakonia-ammattikorkeakoulussa sosionomi (AMK) tutkintoa ja opintoihimme kuuluu opinnäytetyö, jonka aiheena meillä on **Nuorisosäätiön asukasneuvonnan merkitys itsenäistyvälle nuorelle**. Teemme opinnäytetyön yhteistyössä Nuorisosäätiön asukasneuvonnan kanssa.

Haastattelut ovat olennainen osa opinnäytetyötämme ja niiden avulla pyrimme saaman sisältöä opinnäytetyöhömme. Kysymyksiä on kolme kappaletta ja ne ovat avoimia. Toivoisimme, että kertoisit kokemuksestasi tarinan muodossa, mutta voimme esittää tarvittaessa kertomusta helpottavia lisäkysymyksiä. Meille on tärkeää, että kerrot juuri sinun kokemuksesi asukasneuvonnan asiakkaana olemisesta ja saamasi tuen merkityksestä.

Vastaukset pysyvät anonyymeinä ja nimesi ja muut henkilökohtaiset tiedot muutetaan siten, että sinua ei voida tunnistaa vastausten perusteella. Sinulla on myös mahdollisuus keskeyttää haastattelu tai kieltäytyä vastaamasta sinulle esitettyihin kysymyksiin.

Kannattaa pohtia näitä haastattelussa esitettäviä kysymyksiä etukäteen, sillä toivomme sinun kertovan kysymysten avulla oman tarinasi.

1. Minkälainen elämäntilanteesi oli ennen Nuorisosäätiön asukasneuvonnan alkamista?
2. Minkälaista apua tai tukea olet saanut Nuorisosäätiön asukasneuvonnasta?

3. Kerro tämänhetkisestä elämäntilanteestasi.
4. Haluatko antaa jotain palautetta Nuorisosäätiön asukasneuvonnasta?

Kiitos avustasi!

Terveisin,

Enni Happonen ja Aino Keskisarja

enni.happonen@student.diak.fi

aino.keskisarja@student.diak.fi

LIITE 3 Lupa haastattelunauhoituksen käyttöön

LUPA HAASTATTELUNAUHOITTEEN KÄYTTÖÖN DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULUN (SOSIONOMI AMK) OPINNÄYTETYÖSSÄ

Opiskelemme Diakonia-ammattikorkeakoulussa sosionomi (AMK) tutkintoa. Opintoihimme kuuluu opinnäytetyö, jonka aiheena meillä on Nuorisosäätiön asukasneuvonnan merkitys itsenäistyvälle nuorelle. Teemme opinnäytetyön yhteistyössä Nuorisosäätiön kanssa.

Haastattelujen nauhoitteet tullaan litteroimaan ja liittämään niistä osuuksia opinnäytetyön raporttiin. Haastateltavan henkilöllisyys ja muut tiedot muutetaan siten, että haastateltavaa ei voida tunnistaa vastausten perusteella. Nauhoituksia ei käytetä muuhun tarkoitukseen ja ne tuhotaan välittömästi käytön jälkeen.

Haastateltavalla on oikeus perääntyä missä tahansa prosessin vaiheessa. Vastamme mielellämme opinnäytetyötämme koskeviin kysymyksiin.

Helsingissä 20.8.2018

Enni Happonen
enni.happonen@student.diak.fi

Aino Keskisarja
aino.keskisarja@student.diak.fi

Haluan osallistua Enni Happonen ja Aino Keskisarjan opinnäytetyön toteutukseen

Haastateltava

Päivämäärä ja paikka